

מדינת ישראל

המנהל הפדגוגי
אגף א'
חינוך על יסודי

אגף בכיר
יישום חוק החינוך המיוחד
הכלה והשתלבות

הכלה והשתלבות בחינוך העל יסודי

יישום תיקון חוק החינוך המיוחד, ההכלה וההשתלבות

ירושלים | תשפ"ב - 2022

תוכן העניינים

3	דבר מנהלת אגף הכלה והשתלבות
4	דבר מנהלת אגף על יסודי
5	מבוא
6	1 שינויי חוק ומדיניות ביחס להכלה
7	2 הכלה במדינת ישראל
8	3 המוסד החינוכי כמקדם הכלה
19	4 מעגלי השותפויות והתמיכה במוסד החינוכי
41	5 מענים ומשאבים תומכים המוצעים לחינוך הרגיל

דבר מנהלת אגף הכלה והשתלבות

מפקחים, מנהלים, צוותי חינוך יקרים,

תפיסת ההכלה רואה בכל אדם שווה ערך ושווה זכויות. חותרת לחידוק ערכים של זכויות אדם וסובלנות למגוון האנושי. על פי תפיסה זו, לכלל התלמידים, על מגוון צורכיהם וחוזקותיהם, יש זכות להיות חלק ממערכת החינוך הכללית וללמוד בקרב הקהילה בה הם חיים. תפקידנו כאנשי חינוך, לאפשר את מימוש זכויותיהם בהשתתפות שוויונית ופעילה בחברה. לתת הזדמנות הוגנת, שווה ואמיתית לרכוש ידע, להתקדם ולהתפתח מבחינה לימודית, רגשית וחברתית.

תמונת העולם העתידית הנוגעת להכלת תלמידים מכוונת בעיקרה ל:

← יצירת תשתית במערכת החינוך להשתתפותם של כלל התלמידים, למתן מענים לימודיים, רגשיים, טיפוליים וחברתיים ולמניעת הדרתם.

← גיבוש תרבות, אורחות חיים ושפה המותאמים לכלל האוכלוסייה.

← יצירת סביבה חינוכית-לימודית מגוונת והטרוגנית.

← חיזוק מסוגלותו של הצוות החינוכי לנהל תהליכי הוראה ולמידה בכיתה הטרוגנית.

← קידום פעולות חינוכיות, חברתיות ורגשיות התורמות לתקשורת וקשר איכותיים.

← קידום שיתופי פעולה ודיאלוג של המוסד החינוכי עם ההורים והקהילה.

הכלה אמיתית מכוונת **למגוון חברי הקהילה**; תלמידים, צוות חינוכי, הורים ושותפים נוספים. היא מזמנת שיח מעמיק ופתוח, המתקיים במרחב בטוח ומאפשר למידה, שאלת שאלות, התייחסות לאתגרים ולשיתופי פעולה. שיח מכיל ומזמין לשולחן עבודה משותף את כלל הגורמים ומדבר בגובה העיניים והלב.

כולנו, כאנשי חינוך מחויבים להכלה הנובעת ממעיינות הצדק והמוסר המאפשרת התבוננות מחודשת על המרקם החברתי, על הגיוון והצבע ונותנת מקום אמיתי לכולם.

צוותי החינוך יקרים, הנכם שותפים למסע חשוב ומרתק שיש בו נופים מרהיבים, עליות ומורדות, מהמורות וגשרים. בידיכם להפוך את החברה הישראלית למקום הוגן, פתוח ובטוח

ברכת הצלחה לכולם,

מירי נבון

מנהלת אגף בכיר ההכלה והשתלבות

← חזרה לתוכן העניינים

דבר מנהלת אגף על יסודי

אנשי חינוך יקרים,

"ונתתי את לבי לראות כי רק הכסילים מקשים שיהיו כל בני האדם דומים האחד לחברו, והחכם ישמח שיש בעולם יום ולילה קיץ וחורף זקן וצעיר ויש ציפורת כרמים וציפור בשמים ושונים צבעי הפרחים וגווני עיניהם של בני האדם ואלוהים אשר ברא את האדם – זכר ונקבה ברא אותם. רק מי שאינו אוהב מחשבה יצמער על השוני, וירגז על הרבגוניות, המאלצים את האדם לחשוב לראות ולהבין". (יאנוש קורצ'אק, כתבים פדגוגיים)

מערכת חינוך מכילה ושוויוניות מכירה ביתרונות הגלומים במגוון ובהטרוגניות של הלומדים ולומדת את אופן הפקת המיטב משונות זו.

הכלה במערכת החינוך הינה תפיסה אשר עוזר להתגבר על חסמים המגבילים את נוכחותם, השתתפותם והישגיהם של כלל הלומדים, כאשר העיקרון המרכזי של חינוך המבוסס על הכלה ושוויון הנו, כי לכל ילד עומדת הזכות לחינוך בו "כל לומד חושב, וחשוב באופן שווה" (UNESCO, 2017). תהליך זה מבטיח שוויון חינוכי המעניק חשיבות זהה של כל הלומדים. יתרה מכך, מערכת חינוך מכילה ושוויונית היא מערכת בה שונות אינדיווידואלית נתפסת כהזדמנות:

← חברתית

← חינוכית-פדגוגית

← משאב למינוף ולפיתוח תשתיות

← להעצמה פנימית עצמית – צמיחת סגלי ההוראה, תלמידים והורים

ומפתחת תפיסה חברתית המכילה את כל פרטיה מעמיקה את התובנה כי כל אדם שונה מרעהו, כל אחד ניחן ביכולות ולו צרכים, משאלות ומאזויים, וכל פרט בחברה יכול לתרום את חלקו ליצירת תמונה שלמה של חברה.

קידום תפיסת זו מתמקד בכמה ממדים: בשיטות ההוראה, בדגש הניתן לשוויוניות, בתרבות הבית-ספרית, וכן בבניית יכולות המורים והאמונה כי ביכולתנו לשנות ולהנגיש את המעשה החינוכי לכל לומד.

עלינו לפעול להרחבת הידע והיכולות המקצועיות, להרחבת המענים החינוכיים-טיפוליים ולעסוק בהתערבויות מקצועיות לאורך כל הרצף החינוכי.

זהו אתגר גדול וחשוב, וכדי להצליח בו, כתמיד, יש צורך בהבניית תרבות ושפה משותפת, בהתוויית מדיניות ברורה וקוהרנטית ובפיתוח פרקטיקות ישימות. אני סומכת עליכם שתעשו כן וכולי תקווה, שמסמך זה יסייע לכם בכך.

דסי בארי,

מנהלת אגף א' לחינוך על יסודי

המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

← חזרה לתוכן העניינים

תפיסה חינוכית - מהותה של ההכלה

תפיסת ההכלה רואה בכל פרט אדם שווה ערך וזכויות, שהינו חלק מהקהילה. הכלה מחזקת ערכים של שוויון זכויות והזדמנויות, זכויות אדם, צדק חברתי, חיזוק ערכי הדמוקרטיה, פלורליזם, קידום מודעות תרבותית, חברתית, ערבות הדדית וסובלנות לכלל המגוון האנושי.

במערכת החינוך תלמידים עם יכולות מגוונות וצורך במענים שונים ומותאמים. תפיסת ההכלה במערכת החינוך מכוונת לכך שלכלל התלמידים, על מגוון צרכיהם וחוזקותיהם עומדת הזכות להיות חלק ממערכת החינוך הכללית. משימתה של מערכת החינוך הוא להיות מקום לכולם ולהתאים עצמה לצרכים ולחוזקות המגוונים של כלל התלמידים. תפקידה לאפשר את מימוש זכויותיהם להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה, לתת הזדמנות שווה ואמיתית לכולם לחוש משמעותיים, לרכוש ידע, להתקדם ולהתפתח מבחינה לימודית, רגשית, וחברתית, גופנית.

המוסד החינוכי שוקד על הסרת חסמים ללמידה, להשתתפות ולמעורבות של כל התלמידים. בד בבד עליו לבנות מערכת יחסים שיתופית ולשפר את סביבות ההוראה והלמידה. הצוות החינוכי אחראי לקידום כלל התלמידים, תוך יצירת סביבה תומכת, מקבלת ומכילה. שומה על חברי הצוות להכיר בשונות הקיימת בין התלמידים ולנהל מערך למידה ותמיכה רגשית וחברתית.

יחס אישי, טיפוח תחושת מסוגלות של כלל התלמידים, גיוון בדרכי ההוראה, הלמידה וההערכה, הסרת חסמים ללמידה ולהתפתחות והגשה, משפרים את סיכוייו של כל תלמיד לממש את הפוטנציאל האישי שלו ולהגיע להישגים לימודיים וחברתיים מתוך תחושת הצלחה, סיפוק אישי ומימוש עצמי.

1 | שינויי חוק ומדיניות ביחס להכלה

בעולם

הצהרת סלמנקה לגבי צרכים מיוחדים בחינוך (1994) – הצהרה זו משותפת ל-92 ממשלות וקובעת כי כל תלמיד זכאי ללמוד בבית הספר הקהילתי בסביבה בה הוא גר ומחוייבות בית הספר לספק מענה לכלל הלומדים במסגרת. החשיבות בהצהרה זו היא באימוץ עיקרון ההכלה ובהכרה בשונות בצרכי התלמידים.

אמנה בינלאומית בדבר זכויות אנשים עם מוגבלויות (2006) – אמנה מבססת את התפיסה לפי אנשים עם מוגבלות זכאים, ככל אדם, לחירות, לכבוד ולשוויון בפני החוק ומצהירה שהיא מכירה בזכותם של אנשים עם מוגבלויות לחינוך, ללא הפליה ועל בסיס שוויון הזדמנויות. חתימה על האמנה משמעותה הבטחה למערכת חינוך מכילה בכל שלבי הגיל בכל רמות התפקוד.

במדינת ישראל

חוק החינוך המיוחד (התשמ"ח, 1988) – הורה על מתן העדפה להשמת תלמידי חינוך מיוחד במסגרות לימודים כלליות. תיקון מספר 7 לחוק החינוך המיוחד (התשס"ג-2002) – "חוק השילוב" – הוראתו נוגעת לשילוב תלמידים עם צרכים מיוחדים בחינוך הכללי וכן את זכאותם לתמיכה במסגרת תכנית השילוב.

דו"ח דורנר (התשס"ט-2009) – פרסום הדו"ח כלל שתי המלצות מרכזיות: זכות ההורים לבחור את סוג המסגרת עבור ילד, התקצוב יתבצע על-פי רמת התפקוד וסוג המוגבלות- התקציב שיקבע יופנה לכל סוג מסגרת חינוכית בה ילמד התלמיד.

יעד 12, יעד ההכלה (התשע"ג-2013) – התייחס לשילוב הלומדים וקידומם בחינוך הכללי, תוך הרחבת יכולת הכלתם ומתן מענים מגוונים.

שנת "האחר הוא אני" (התשע"ד-2014) – מהלך שמטרתו חיזוק, הרחבה והעמקה של תהליכי הכלה במסגרות החינוך הכללי, כך שהלומדים יוכלו להשתלב, להתקדם ולהתעצם.

תיקון 10 לחוק החינוך המיוחד (התשס"ח-2018) – עקרונותיו: הכללת מגוון רחב של תלמידים במערכת החינוך הכללית וצמצום הדרתם מהחברה כולה, מתן אפשרות להורים לבחור את סוג המסגרת החינוכית לילדיהם; שינוי במתכונתן של ועדות ההשמה והפיכתן לוועדות זכאות ואפיון; מתן תמיכות לתלמידים הזכאים לכך.

2 | הכלה במדינת ישראל

חזונה של מערכת החינוך

- < חברה המכבדת כל אדם ומאמינה בזכות הבסיסית של כל אחד ואחת לתחושת שייכות, השתתפות אזרחית פעילה, בטחון ומוגנות תוך הכרה בייחודיותו ובתרומתו לחברה.
- < מתן הזדמנות שווה והוגנת לכל תלמידה ותלמיד לפתח ולממש את יכולותיהם במלואן.
- < יצירת שירותי חינוך מגוונים המאפשרים לכלל התלמידים להיות שותפים במסגרת החינוכית, ובכך ליצור תמונת מראה לחברה מכילה והומאניסטית, הרואה במגוון האנושי נכס.

מטרות ויעדים

- < הכלת מגוון התלמידים במוסדות החינוך הכללי ומניעת הדרתם ממערכת החינוך, הקהילה והחברה כולה.
- < יצירת תשתית חינוכית המאפשרת ביטוי של מגוון יכולות וצרכים ומכוונת לקבלת השונות ו"לראיית האדם כאדם" תוך כבוד וערבות הדדית.
- < יצירת תשתית חינוכית המכוונת ומותאמת לכלל הלומדים במסגרת כיתתית ופרטנית במגוון ההיבטים הלימודיים, הרגשיים-חברתיים והטיפוליים.
- < יצירת סביבה חינוכית- לימודית מגוונת, המושתתת על מודלים ופרקטיקות עדכניים המכוונים למימוש הפוטנציאל האישי ולהכלת כלל הלומדים.
- < מתן מענה מותאם לתלמידים הזקוקים למענים ייחודיים ובכללם, תלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים, מחוננים, עולים חדשים, תלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב, ילדים ונוער בסיכון וכדומה במסגרת החינוך הרגיל.
- < קידום והעמקה של פעולות חינוכיות, חברתיות ורגשיות, המקדמות תקשורת וקשר איכותיים בין מגוון התלמידים ובאי בית הספר.
- < הכשרת הצוות החינוכי וחיזוק מסוגלותו לניהול כיתה הטרוגנית.
- < קידום שיתופי הפעולה ויצירת רצף חינוכי טיפולי בין החינוך המיוחד לחינוך הרגיל.
- < ביסוס וקידום שיתופי הפעולה והדיאלוג של המוסד החינוכי עם ההורים.
- < קידום מעורבות הקהילה ויצירת רצף תפיסתי בין פעילות בית ספרית וחץ בית ספרית.

3 | המוסד החינוכי כמקדם הכלה

קידום ההכלה משמעותו להכיל ולקבל את מגוון התלמידים על צרכיהם השונים ולא רק את התלמידים עם המוגבלויות לשורותיה, ובאופן רחב יותר- ראיית מערכת החינוך כחלק מחברה ומקהילה המקנה לפרט תחושת שייכות לצד ההכרה בייחודיותו. הטמעת תפיסת ההכלה כרוכה בהערכות, שיתופי פעולה ושילוב ידיים של בעלי התפקידים המרכזיים, ההורים, התלמידים וכלל הגורמים המעורבים בשדה החינוך. יצירת תרבות פדגוגית של הכלה והתיחסות להבטים שונים, חברתיים, קהילתיים, תרבותיים, בהם בית הספר פועל דהיינו יצירת שפה משותפת וקוהרנטית לכלל המעורבים.

3.1 | עקרונות לקידום מערכת חינוך הטרוגנית ומכילה- הכלה כדרך חיים

- א. **הוגנות כערך יסוד מחייב ומוביל** - מתן הזדמנות שווה לכלל התלמידים להתפתח, להשתתף באופן פעיל ומשמעותי, להתקדם ולממש את היכולות הגלומות בהם ללא קשר למוצאם, תרבותם, מוגבלותם, גילם, מגדרם, נטייתם המינית, שפתם, יכולותיהם, דתם, אמונתם וכדומה.
- ב. **הכללה** - תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים, בכללם תלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים בגנים ובכיתות החינוך הכללי, הם חלק אינטגרלי מכיתתם, ממגמות הלימוד ומקבוצות הלמידה בהן הם לומדים. אין להדירם או לבדלם משאר תלמידי המסגרת החינוכית ומערכת החינוך.
- ג. **המגוון כנכס** - הייחודיות והמגוון הם נכס המקדם שגשוגה של חברה. המגוון הוא נורמה ולא היוצא מן הכלל ומשקפים את פני החברה בכללה.
- ד. **הסרת חסמים** למען נוכחותם והשתתפותם הלימודית והחברתית של תלמידים הזקוקים למענים והתאמות ייחודיות לקידום הישגיהם.
- ה. **"חיוני לחלק-טוב לכולם"** - מתן מענים מותאמים לתלמידים הוא חלק בלתי נפרד ממכלול המענים מהם יכולים להיתרם כלל התלמידים, זאת מבלי לגרוע מהמענה הייחודי לו זקוק התלמיד.
- ו. **"דבר לא עלינו בלעדינו"** ("NOTHING ABOUT US WITHOUT US") - ביסוס והרחבת השותפות בין הצוות החינוכי והטיפולי לתלמיד ו/או הוריו. התלמיד ו/או הוריו שותפים בקביעת התכנית האישית, דרכי העבודה והמענים הנדרשים לקידומו. במידה והתלמיד ו/או הוריו אינם מסכימים לטיפול או לתכנית מסוימת יש לבחון עמם אפשרויות נוספות, חלופיות.
- ז. **"יישום ערכי הכלה על פני כל הרצף ההתפתחותי** - יישום ערכי הכלה ועקרונותיה יחול על כל שלבי הגיל, ויותאם להתפתחותם האישית, הקוגניטיבית, החברתית והרגשית של מגוון התלמידים.

3.2 | פעולות לקידום מערכת חינוך הטרוגנית ומכילה

ליישום הכלה הלכה למעשה במוסדות החינוך ביטוי שהוא מעבר לפעולות. על מנת שההכלה תהווה חלק מהתרבות הבית ספרית ותישם כחלק טבעי ואינטגרלי בשגרת בית הספר נדרשים חשיבה והערכות מתמידים, כאשר כל תכנון מקבל התבוננות דרך "משקפי ההכלה" בפריזמה הכוללת התייחסות לארבעה היבטי ההכלה: **הכלה ארגונית, הכלה פדגוגית והכלה חברתית רגשית.**

- א. **התאמת הסביבה הלימודית והפעילויות הבית ספריות והנגשתן בכלל היבטים.**
- ב. **תכנון, התאמת והנגשת חומרי ודרכי הוראה, למידה והערכה** באופן המאפשר לכל תלמידה ותלמיד לממש את יכולותיהם במלואן, את הזכות לנראות תוך התחשבות בכלל צרכיהם הפרטניים.
- ג. **בניית תכניות עבודה ולמידה כיתתיות ובית ספריות המקדמות הכלה.** התכניות יהיו ישימות וגמישות ולוקחות בחשבון את מכלול הצרכים, החוזקות והמענים הפרטניים והקבוצתיים עבור תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים.
- ד. **שיתוף כל הגורמים הרלוונטיים בבניית תכניות עבודה ומעקב אחר יעילותן.** תכניות העבודה יבנו בשיתוף הצוות החינוכי, ההורים וגורמי מקצוע רלוונטיים ותיבחן יעילותן והתאמתן במהלך השנה, בפרקי זמן קבועים מראש. תכניות העבודה תהינה מבוססות נתונים וזמינות לכלל השותפים לתהליך.
- ה. **הכרות אישית,** כחלק מתהליך בניית תוכנית עבודה אישית לתלמיד נדרשת **הכרות** מעמיקה.
 - ו. **בניית תכניות למידה אישיות** בשיתוף הצוות החינוכי, התלמיד והוריו וגורמי מקצוע רלוונטיים (**חוזר מנכ"ח"מ**).
 - ז. **ביסוס התאמות בכל ארבעת התחומים:** פדגוגי, רגשי-חברתי, ארגוני ופיזי-סביבתי. ההתאמה ממוקדת בארבעה תחומים מרכזיים שאינם נפרדים אלא שלובים זה בזה, המאפשרים התבוננות מעמיקה המבוססת על תפיסה הוליסטית של התלמיד והרואה במוסד החינוכי ובבאים בשעריו מכלול שלם על מגוון צרכיהם.
 - ח. **יצירת והרחבת מעני ההכלה** - ההכלה תיתן מענה למעגלים מתרחבים: התלמיד כפרט, כח, הצוות החינוכי, המוסד החינוכי, ההורים והקהילה.
 - ט. **יצירת והרחבת מעגלי שותפות** לשם העמקת וקידום הכלתם של מגוון תלמידים ובני משפחותיהם על רצף היממה והמענים. מעגלי השותפות יכללו את הצוות החינוכי והטיפולי, התלמיד/או הוריו, הדרכה פנימית וחיצונית, שירות פסיכולוגי-חינוכי, מרכזי מחוננים, קהילה, רשות מקומית, מגזר שלישי, תנועות וארגוני נוער וכדומה.
 - י. **העמקת הקשר השוטף עם ההורים** וליוויהם, תוך למידת היבטים נוספים של חיי התלמיד, מעבר למתרחש בין כותלי בית הספר. הידוק הקשר יסייע להורים ולצוות החינוכי להעניק תמיכה לתלמיד ולסייע לו במכלול היבטים.
 - יא. **הדדיות בין מערכת החינוך הרגיל למערכת החינוך המיוחד** - קידום עבודת צוות של גורמי החינוך הכללי וגורמי החינוך המיוחד הפועלים בתוך המוסד החינוכי, לטובת ביסוס והרחבת מענים תומכים למגוון המורים והתלמידים.

יב. גיוס מערך החינוך המיוחד והמתי"א כמערכת תומכת בצוותי החינוך הכללי, למתן מענה בהתאם לצורכי התלמידים והצוות.

יג. קידום הוראה מגוונת ומותאמת בכיתה הטרוגנית - דרכי ההוראה, הלמידה והערכה בבית הספר תהיינה נגישות ומותאמות לכלל אוכלוסיית הלומדים בהתבסס על שלושה עקרונות: מגוון אופני ייצוג, ריבוי דרכי פעולה והבעה ופעילויות לימודיות מותאמות המרחיבות את מידת המעורבות של התלמידים בתהליכי הלמידה.

יד. הרחבת הגמישות ופיתוח מודלים שונים למתן מענים - תמיכה נוספת בתלמידים הזקוקים לכך תתקיים במסגרת קבוצתית או בעבודה פרטנית (הוראה שיתופית בכיתה מלאה לשם ביצוע הוראה מותאמת, הוראה במסגרת קבוצה קטנה מחוץ לכיתה או בתוך הכיתה ועבודה פרטנית).

3.3 | התאמות להכלה

דרכי הפעולה הנוגעות לכלל ההתאמות המוצגות להלן, יחולו בעת למידה מקרוב ומרחוק, בשגרה ובחירום בהתייחס לארבעת היבטי ההכלה: התאמות ברמה ארגונית, פדגוגית חברתית רגשית.

ברמת המוסד החינוכי

התאמה ארגונית ברמת המוסד החינוכי

משאבי אנוש

- < מינוי רכז השתלבות ועיגון תפקידו במסגרת הסדירויות הבית ספריות.
- < הקמת צוות בין מקצועי לקידום ההכלה הכולל את: מנהל בית הספר, יועץ חינוכי, רכז השתלבות, מת"ל (מעריך ומקדם תפקודי למידה) פסיכולוג, מורה שילוב, רכז חברתי, רכז פדגוגי מומלץ לשתף נציגות הורים ונציגות תלמידים.
- < תכנית עבודה לרכז הכלה והשתלבות על פי חודשים (גאנט).

תכנית עבודה

- < בניית תכנית עבודה מקדמת הכלה. התכנית כוללת מטרות, יעדים, משימות, גורם אחראי ומדדים. כני לתכנון - ארבעת היבטי הכלה.

- < הבניית תהליכי מיפוי צרכי הלומדים בהיבטים פיזיים, לימודיים, חברתיים ורגשיים (כלי לרכז השתלבות למיפוי צרכים ומענים - [עברית](#) + [ערבית](#)).
- < מעקב והערכה דינאמיים של תכנית העבודה והתאמת מענים פדגוגיים, רגשיים, חברתיים ופיזיים במוסד החינוכי ומחוצה לו וועדת היגוי, בית ספרית - [תחילת שנה](#), [אמצע שנה](#), [סוף שנה](#).
- < שגרות וסדירויות לעבודת הצוות.
- < תכנון מערכת שעות ותכנית לימודים המאפשרות מתן מענה לצרכי כלל התלמידים והצוות החינוכי בהיבטים פדגוגיים, רגשיים, טיפוליים וחברתיים.
- < הגדלת מרחב הגמישות במערכת שעות הלימוד, תכני הלימוד, קבוצות התלמידים, גילאי התלמידים, תחומי העניין וסביבות הלמידה.
- < קיום קשרי עבודה שוטפים וקבועים מראש, עדכון, היזון חוזר בין כלל חברי הצוות החינוכי.
- < תכנון ויישום מועדים קבועים לשיח מקצועי, למידת עמיתים וקידום שיתופי פעולה בין חברי הצוות החינוכי, צוות החינוך המיוחד והצוות הטיפולי.

ממשקים ושותפויות

- < תכנון וקיום מפגשים סדורים בין חברי הצוות וההורים המאפשרים שותפות, שיח, עדכון, קשר ולמידה הדדית.
- < ביסוס והעמקת שיתופי פעולה בממשקים עם שותפי תפקיד בקהילה לקידום ההכלה (לדוג': אגף קהילה, רווחה, בריאות, תנועת הנוער, מתנ"ס, וכדומה).

משאבים ותקציבים

- < מיפוי משאבי ההון האנושי, הידע והמשאבים הפיזיים והתאמתם לצרכי התלמידים, הצוות וההורים (כלי לרכז השתלבות למיפוי צרכים ומענים - [עברית](#) + [ערבית](#) - לשונית מיפוי משאבים, שאלון למורה לאיתור צרכים בתקופת הקורונה, [עברית](#) + [ערבית](#) שאלון לתלמיד לאיתור צרכים בתקופת הקורונה [עברית](#) + [ערבית](#)).
- < שימוש מושכל ונאות בתקציבים ובתמיכות לקידום ההכלה הניתנים על-ידי משרד החינוך, הרשויות המקומיות והקהילה בהתאם ליעודם ומטרותיהם.

הנגשה וגישה

- < הקפדה על הנגשה פיזית וסביבתית של מרחבי הלמידה בתוך המבנה הפיזי ומחוצה לו, (כגון תאורה, חלונות, צבע, אקוסטיקה, מעבר כיסאות גלגלים וכדומה) כך שתתאפשר לכל באי המוסד החינוכי גישה נוחה, תנועה חופשית וביטחון.

- < התאמת והנגשת הפעילות החוץ והפנים בית ספרית לכל באי בית הספר, בכלל זה: טיולים, סיורים, סל תרבות, מסיבות ואירועים וכיוצ"ב.
- < הקפדה על יישום (חוזר מנכ"ל הגשה פרטנית לתלמיד הלומד במוסד חינוך ולהורה התלמיד).

התאמה ארגונית ברמת הכתה

גורם אחראי ומתכלל

- < האחראיות הכוללת לכלל תלמידי הכתה מוטלת על מחנך/ת הכתה, המהווה גורם מתכלל מול הצוות החינוכי, הצוות הטיפולי וכלל הגורמים הבאים במגע עם תלמידי כיתתו.
- < היכרות מעמיקה ומתמשכת עם עולמו של התלמיד במגוון דרכים ובהתאמה לצורך: תצפיות, בחינת תוצרי עבודה בפעילויות מתוכננות ובמצבים מזדמנים, שיחות ושותפות עם הורי התלמידים.

תכנים ותכניות

- < בניית תכנית עבודה כיתתית מותאמת לכלל התלמידים. בבחירת התוכן יתייחס הצוות להיבטים לימודיים גשיים, פיזיים וחברתיים, תוך התאמה ושילוב התכנית הפרטנית של התלמידים זכאי שירותי חינוך מיוחדים בכתה ושל כל תלמיד הזקוק להנגשה.
- < איתור תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים: לימודיים, גשיים, התנהגותיים וחברתיים ובניית תכנית עבודה מותאמת בשיתוף התלמיד והוריו.

התאמה ארגונית ברמת הצוות החינוכי

- < יצירת חיבור אישי של הצוות החינוכי לתפיסת ההכלה, למידה רציפה, התמקצעות והעמקה בנושאים הקשורים אליה.
- < ליווי והדרכה קבועים ומתמשכים של הצוות החינוכי לתמיכה רגשית ומתן כלים להכלה של מגוון תלמידים, על-ידי הפסיכולוג והיועצת.
- < ליווי קבוע ומתמשך של הצוות החינוכי ומתן כלים להוראה מותאמת בכתה ההטרוגנית, על-ידי רכז ההשתלבות ומדריכים דיסציפלינאריים.
- < הרחבה והעשרת הידע¹, של הצוות החינוכי אודות אוכלוסיות עם צרכים ייחודיים.

1 יש לחפש תחת השם מאפייני אוכלוסיות תלמידים עם מוגבלויות

התאמה ארגונית ברמת התלמיד - מהיכרות לתכנית עבודה

- < קיום תהליך קליטת תלמיד סדור בהתאם למדיניות המוסד החינוכי.
- < העמקת ההיכרות עם כלל התלמידים (כלי לרכז השתלבות למיפוי צרכים ומענים - עברית + ערבית), ומיפוי יכולותיהם (מבדק עמי"ת), צרכיהם, רצונותיהם, תחומי העניין שלהם, חוזקותיהם, קשייהם וכדומה.
- < איתור תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים - בהיבטים לימודיים, התנהגותיים, רגשיים וחברתיים.
- < בניית תכנית אישית מבוססת מיפויים ונתונים. התכנית תתייחס להיבטים לימודיים, חברתיים, תפקודיים, רגשיים, התנהגותיים. התכנית תבנה בשיתוף התלמיד, הורים והגורמים המקצועיים הרלוונטיים בהתאם להנחיות אגף א' לחינוך מיוחד (ראה תל"ם בחנ"מ - מדריך לתכנון למידה והוראה איכותית, אגף א' חינוך מיוחד).

הפעלה ובקרה של תכנית התערבות

- < יישום תהליך מוסדר, ממוקד ועקבי של תמיכה בתלמיד בתוך הכיתה ומחוצה לה.
- < מתן מענה מותאם לתלמיד ללא התנייה של הצגת אבחון ובהתאם למשאבי המוסד החינוכי.
- < מעקב סדור ושיטתי אחר יעילות המענים והתמיכות ושינויים במידה ולא נמצאו יעילים (דיון במסגרת ישיבות צב"מ- קובץ דיון בישיבות צב"מ, כלי לרכז השתלבות למיפוי צרכים ומענים - עברית + ערבית לשונית מעקב אמצע וסוף שנה).
- < קיום שיח משותף עם התלמיד ו/או ההורים לבחינת דרכי סיוע נוספות.
- < עבור תלמידים שאותרו עם קשיים יש להקפיד על קיום תהליך סדור של מתן מכלול המענים העומדים לרשות בתי הספר "ממרחב אפשרויות למיצוי אפשרויות" (כגון: התאמות פדגוגיות, שעות פרטניות, תכנית מהתקציב השקלי, היוועצות בגורמי מקצוע וכדומה).
- < במידת הצורך ולאחר בדיקת נחיצות, המלצה על התאמות בדרכי היבחנות והפניית התלמיד להמשך בירור ואישור במל"ל.
- < במידת הצורך המלצת גורמי המקצוע על הפניית התלמיד לשירות הפסיכולוגי חינוכי להמשך הערכה וקביעת תכנית אבחון וטיפול, או לגורמי הערכה וטיפול בקהילה.

טרם הפנייה לוועדות מתוקף חוק

- < בחינת הפניית התלמיד לוועדות מתוקף חוק או המלצה לפנייה לגורמי סיוע נוספים במקביל לתהליכי הערכה והתערבות.

- ◀ במידה והוחלט על הפניית התלמיד לוועדת זכאות ואיפיון יש להקפיד על מילוי מסמך מיצוי האפשרויות והחתמתו על ידי המפקח הכולל. חתימת המפקח על מסמך מיצוי האפשרויות אינה מהווה תנאי לקיום הוועדה.
- ◀ למתן מענים לתלמידים זכאי שירותי חינוך מיוחדים יש לפעול בהתאם לחוזר [חוזר מנכל חינוך מיוחד](#).

התאמה פדגוגית

התאמה פדגוגית ברמת המוסד החינוכי

- ◀ הבניית מעגל תמיכה פדגוגי ורגשי לצוות החינוכי, באמצעות הדרכה של בעלי תפקידים מתוך המוסד החינוכי ומחוצה לו. (בחטיבות הביניים פועל מת"ל - מעריך ומקדם תפקודי למידה, האמון על קידום ההכלה הפדגוגית ליוזי והדרכת הצוות לטיפוח תהליכי הערכה והוראה - למידה מותאמי פרט בכיתה הטרוגנית).
- ◀ קיום תהליך פיתוח מקצועי, הכשרה וליזוי סדיר של הצוות החינוכי לקידום פדגוגיה המושתתת על עקרונות ההוראה האוניברסלית (UDL).
- ◀ קיום תהליכים רפלקטיביים על עבודתו הפדגוגית של המוסד החינוכי. הצוות החינוכי בוחן את עשייתו ואת הפיתוי בהתייחסותו לתלמידים הזקוקים למענים ייחודיים (ראה פירוט מחווני וועדת היגוי בית ספרית - [תחילת שנה, אמצע שנה, סוף שנה](#)).

התאמה פדגוגית ברמת הכתה

- ◀ התאמת תכניות לימודיות וחומרי לימוד מגוונים לכלל התלמידים, על ידי ריבוי אופני ייצוג, דרכי פעולה, דרכי הבעה ופעולות לימודיות.
- ◀ בניית תכנית למידה כיתתית ואישית, בהתאם למיפוי (כגון מבדק [עמי"ת](#)).
- ◀ חזקות, קשיים, תחומי עניין וסגנונות הלמידה המגוונים והשונים של כלל תלמידי הכיתה.
- ◀ התאמת דרכי ההוראה והנגשתן לכלל הלומדים בכיתה הטרוגנית. (מומלץ להיעזר בחומרים הבאים: [הוראה חכמה, עיצוב אוניברסלי למידה, עקרונות בתכנון פדגוגי לתלמידים עם צרכים מיוחדים, תיק תוכניות לימודים לעובדי הוראה, תל"ם בחנ"ם](#)).

התאמה פדגוגית ברמת התלמיד

- ◀ זיהוי חסמים ומתן מענה לצרכים, נפיות והזדמנויות בלמידה ([ראה איגרת לרכזי השתלבות, אגף א' חינוך יסודי](#)).

- < **הוראה מותאמת פרט** - הנגשה והתאמה של דרכי וחומרי הוראה, למידה והערכה מגוונים לתלמיד בדרכי המאפשרות השתתפות פעילה, אוטונומיה, תחושת שייכות, מצויינות אישית, התפתחות ופיתוח תחומי עניין של התלמיד.
- < במידה ותלמיד זקוק לחומרי למידה מונגשים או לספרי לימוד מותאמים, יוכנו החומרים ורשימת הספרים המותאמת, ככל הניתן מבעוד מועד.

התאמה רגשית-חברתית

התאמה רגשית חברתית ברמת הצוות החינוכי

- < הפעלת תכניות רגשיות וחברתיות התומכות בהכלה, בליווי גורמי המקצוע בבית הספר (יועצת חינוכית, פסיכולוג, רכז השתלבות, רכז חברתי ועוד) (ראה פירוט **תכנית חאלום ומרח"ב** - וכן בחוברת **כלים שלובים**).
- < קידום הרווחה הרגשית ותחושת המסוגלות של הצוות החינוכי, באמצעות ליווי, תמיכה ומתן מענה קבוע ומתמשך לצרכיהם, באופן שיסייע להם למלא את תפקידם בצורה מיטבית.
- < מתן תמיכה רגשית חברתית לצוות בשעות ייעודיות במערכת הבית ספרית. ניתן להיעזר לשם בכך בשירות הפסיכולוגי החינוכי וביועצת החינוכית.
- < בניית מעגלי תמיכה, ליווי והיוועצות עבור הצוות החינוכי להתמודדות עם אתגרים רגשיים, התנהגותיים וחברתיים של מגוון תלמידים. מעגלי התמיכה כוללים: יועץ חינוכי/ מת"ל, רכז הכלה והשתלבות, פסיכולוג/ מומחה תחום מהמתי"א/ מנתח התנהגות/ מדריכי הכלה-אל"ה/ וכדומה.

התאמה רגשית חברתית ברמת הכיתה והתלמיד

למחנך הכיתה אחריות כוללת על כלל תלמידי הכיתה והוא מהווה, גורם מתכלל מול התלמיד והוריו, הצוות החינוכי, הצוות הטיפולי וכלל הגורמים הבאים במגע עם תלמידי כיתתו.

יחד עימם הוא אמון על:

- < טיפוח וקידום אקלים כיתה תומך צרכים ומקדם הפנמה של ערכים פרו-חברתיים באמצעות שימוש בדרכי עבודה וניהול כיתה המאפשרות חוויות הצלחה לכלל התלמידים, מצמצמות חוויות חוסר יכולת ובושה עקב כישלון, מקדמות תחושות אוטונומיה ועניין בלמידה ויוצרות סביבה חברתית התומכת בתחושת השייכות של כלל התלמידים ומונעות הדרה ודחייה חברתית. (ראה בנספחים להלן, "פיתוח אחריות אישית וחברתית והתמודדות עם בריונות" ו"מיומנויות חברתיות והתמודדות עם דחייה חברתית כחלק מיצירת אקלים מיטבי בגן ובבית הספר").

- ◀ קידום את רווחתם הרגשית-חברתית של התלמידים באמצעות הבניית סדירויות קבועות ושוטפות עם מליאת הכיתה ובקבוצות קטנות לשיח רגשי-חברתי (חוברת **כלים שלובים**).
- ◀ קיום דיאלוג המבוסס על שיתופי פעולה ועל כבוד הדדי בין הצוות החינוכי, התלמידים וההורים באמצעות שיח מתמיד ושוטף וביסוס תוכנית מפגשים סדורה לעבודה עם ההורים ועם התלמידים.
- ◀ פיתוח ולקידום של ההכלה כדרך חיים במוסד החינוכי תוך הפעלת תוכניות רגשיות וחברתיות התומכות בהכלה, בליווי גורמי המקצוע בבית הספר (יועץ חינוכי, פסיכולוג, רכז השתלבות, רכז חברתי ועוד); ראה בנספח להלן אגודנים לרכז החברתי בחינוך היסודי והעל יסודי).
- ◀ שמירה על רצף חינוכי בין מסגרות החינוך השונות - המוסד החינוכי, צוותי הצהרון, המועדוניות - ובין מסגרות החינוך במעברים בין גן-יסודי-חטיבת-ביניים-חטיבה עליונה.
- ◀ הבנייה וביסוס שיתופי פעולה בין צוות המוסד החינוכי לבין הצוותים החינוכיים-חברתיים (למשל: תנועות הנוער, מתנ"סים וכדומה) בשעות אחר הצהריים והפנאי.
- ◀ הקפדה על מעורבות ועל השתתפות של כלל התלמידים וההורים בפעילויות חברתיות וקהילתיות בית-ספריות.

התאמה פיזית וסביבתית

- ◀ הקפדה על הנגשה פיזית וסביבתית טרם פתיחת שנת הלימודים. יש להגיש את מרחבי הלמידה בתוך ומחוץ למבנה הפיזי כגון: תאורה, חלונות, צבע, אקוסטיקה, מעבר כסאות גלגלים וכדומה בהתאם לתקנות הנגישות של מוסדות החינוך השונים. המרחבים יאפשרו לכל באי המוסד החינוכי גישה נוחה, תנועה חופשית וביטחון (ראה חוזר מנכ"ל הנגשה פרטנית לתלמיד הלומד במוסד חינוך ולהורה התלמיד).
- ◀ עיצוב מרחב כיתתי המאפשר דרכי הוראה-למידה מגוונות המתאפיינות במתן אפשרויות ביטוי וחשיבה שונות, מעודדות סקרנות, בחירה ועשייה ומותאמות לצרכיהם הפרטניים של התלמידים. יש לאפשר גמישות ושינויים על מנת לתת מענה לקבוצות וליחידים.
- ◀ הקמת מרחב מכיל המעניק תחושת בטחון ושייכות לכלל באי בית הספר.
- ◀ הנגשות- באחריות הרשות המקומית/ הבעלות להנגיש ולערוך את ההתאמות הנדרשות למוסד החינוכי בהתאם לצרכים של התלמידים וההורי הלומדים במוסד והעתידיים ללמוד בו בשנת הלימודים הקרובה. (הנגשות- תימלול, שפת סימנים, הקלטות, הגדלת פונטים, הנגשה דיגיטלית, כתוביות בסרטונים, הנגשת מצגות, הקראה אנושית מוקלטת או הקראה דיגיטלית, וכן התאמה של התכנים עצמם במידת הצורך).

התאמות ללמידה משולבת ולמידה מרחוק

עקרונות ההכלה וההוראה האוניברסלית רלווננטיים לכל זמן ומקום אולם ייתכן ויקבלו ביטוי שונה ואף יצריכו התאמה למצב של למידה מרחוק.

מיפוי צרכים – בתקופה זו יש לגלות ערנות לחסמי למידה נוספים הקשורים בנגישות ומסוגלות ללמידה מרחוק ולכלול אותם בתהליך המיפוי והאיתור.

לרשותכם:

- < שאלון למורה לאיתור צרכים בתקופת הקורונה ([עברית](#) + [ערבית](#))
- < שאלון לתלמיד לאיתור צרכים בתקופת הקורונה ([עברית](#) + [ערבית](#))
- < כלי עזר להתרשמות מהתפקוד האוריינית בעת למידה מרחוק ([מקוצר/מורחב](#))
- < כלי לרכז השתלבות למיפוי צרכים ומענים - [עברית](#) + [ערבית](#) הכולל התייחסות לתקופה זו
- < [רואים מעריכים גם מרחוק את התלמידים עם לקויות הלמידה וקשב](#) + [מצגת מלווה](#)

בעת למידה מרחוק יש להתאים את דרכי וחומרי ההוראה-למידה והערכה לתלמידי הכתה, בכללם לתלמידים הזקוקים למענים ייחודיים

לרשותכם:

- < כלי "[הוראה ולמידה מרחוק לתלמידים עם מוגבלויות בכיתה הרגילה](#)", "[כשלקות למידה והפרעת קשב פוגשות את הלמידה המקוונת מרחוק](#)"
- < יש להקפיד על מתן התמיכות וההנגשות בהתאם [לתכנית אישית](#) לתלמיד של התלמיד, תוך שמירה על רצף מתן המענה:
- < הוראה מותאמת - שמירה על התאמות בדרכי הוראה, למידה והיבחנות גם מרחוק.
- < שעות שילוב ושעות תגבור פרטניות במסגרת קבוצות הלמידה של אל"ה.
- < טיפולים ממקצועות הבריאות (פרא רפואי).
- < סיזע - המשך עבודה לפי תכנית הלימודים האישית והכיתתית, בהתאם להנחיית מחנך הכתה.
- < יש לוודא קיומם של אמצעי קצה טכנולוגיים בבית התלמיד. ([הנגשת מפגשי זום עבור אנשים עם מוגבלויות](#))
- < במקרים בהם לא ניתן להשתמש באמצעים טכנולוגיים יש להכין ערכות למידה פיזיות מבעוד מועד ולהעבירן לבתי התלמידים.

- < בפעילות חברתית המתקיימת מרחוק יש להקפיד על השתתפותו של כל תלמיד. במידת הצורך יש לאפשר נוכחות של מבוגר משמעותי.
- < חשוב להעניק לזווית ותמיכה לתלמיד ולהוריו לגבי השימוש באמצעים הטכנולוגיים. בעת למידה מרחוק יש להשתמש בעזרי שמע, ככל הנדרש כגון: הקלטות, שירים, הקראה, סיוע בחומרי עזר מותאמים.

4 | מעגלי השותפויות והתמיכה במוסד החינוכי

להצלחת ההכלה בבית הספר, נדרשת היערכות מתאימה הכוללת שיתופי פעולה בין כלל בעלי התפקידים והגורמים המעורבים בעשייה החינוכית. בעת היערכותו ליישום ההכלה, על המוסד החינוכי להגדיר את השותפים לליווי מקצועי, להיוועצות, לשיח ולעבודה משותפת רציפה.

על מעגלי השותפות נמנים שותפים רבים, חלקם בתוך בית הספר וחלקם מחוצה לו: הצוות החינוכי ובכלל זה בעלי תפקידים בתוך בית הספר, הורים, מפקח בית הספר, מרכזי פסג"ה, מתי"אות, מדריכים, תומכי הוראה, סייעות, רשויות מקומיות, הקהילה ועוד. חשוב כי צוות המוסד החינוכי ישקוד על בניית שותפויות המקדמות ותומכות את הקשר והרצף הפורמלי והבלתי פורמלי. כמו כן יש למפות את כלל תוכניות ההתערבות הרלוונטיות הקיימות בבית הספר ולחברן לתהליכי הכלה והשתלבות. בית הספר יפעל לאיגום כל משאבי כוח האדם והתקציב העומדים לרשותו, ליצירת מעטפת תומכת להכלה והשתלבות הכוללת: שעות, תקציבים, משאבי פיתוח מקצועי וימי הדרכה.

4.1 | מעגלי השותפות והתמיכה בין כותלי המוסד החינוכי-בעלי תפקידים

הגדרת הפעולות אצל כל אחד מבעלי התפקידים מכוונת לקידום ההכלה בבית הספר על "ארבע הרגליים" שלה - הכלה פדגוגית, הכלה רגשית-חברתית, הכלה ארגונית והכלה פיזית. ברור כי המעשה החינוכי אינו מופרד קטגורית ולא ניתן להפריד את תהליכי הרגש והחברות מהתהליכים הפדגוגיים והארגוניים.

מוהל בית הספר

המנהל אחראי לכלל העשייה המתרחשת בין כותלי בית ספרו ובכלל זה על יישום והטמעת יישום התיקון לחוק החינוך המיוחד, ההכלה וההשתלבות בבית הספר. על המנהל לפעול לחיזוק ולהעמקה של תפיסת העולם הבית ספרית ותרבות המקדמת הכלה והשתלבות בחדר המורים, בכיתות ואל מול ההורים, תוך דאגה לקיומן של שותפויות, שגרות וסדירויות תומכות.

פעולות שעל מנהל בית הספר לבצע על מנת לקדם תהליכי הכלה בבית ספרו:

התאמות ארגוניות

- < להגדיר תפקידים, לקבוע תחומי סמכות ואחריות של השותפים בהובלה, הרחבה וקידום ההכלה וההשתלבות בבית הספר ומחוצה לו.
- < לקדם מערך בית ספרי מסייע ובכלל זה למנות צוות בין מקצועי, פנים בית ספרי, להובלת התהליך.
- < לפעול לקיום מנגנונים להערכה ולמדידה של תהליך ההכלה וההשתלבות בבית הספר.
- < לפעול לקיום מנגנונים למיפוי צרכים ומענים בית ספריים.
- < לבנות תכנית לשימוש מושכל במשאבי בית הספר, למתן מענה מותאם לצורכי הכלה והשתלבות.
- < להגדיר תבניות זמן לעבודת המורים ושיבוצן במערכת השעות.
- < לקיים שגרות לשיח חברתי ערכי בין כלל הורי בית הספר בהיבטים הקשורים להכלה והשתלבות.
- < להבנות מערכת שעות המאפשרת גמישות בתהליכי ההוראה ובהרכבי הלומדים, הכיתות, הקבוצות והמורים.
- < להגדיר ולאפשר מסגרות זמן קבועות ללמידת עמיתים ול"הצגת מקרים" בפני כלל המורים בליווי דיון ושיתוף בין הגורמים המקצועיים השונים ביחס לצורכי תלמידים, מורים והורים.
- < לתכלל את כל תהליך ההכלה ולייצר חיבורים בין המורים לבין המבוגרים המשמעותיים הנוספים השותפים לתפקיד: סייעות, עובדי שירותים ועוד.

- < להבנות תשתית אופטימלית לעבודת הצוות הבין מקצועי מוביל הכלה.
- < לקבוע תכניות פיתוח מקצועי בית ספריות ייעודיות להרחבת יכולת ההכלה, בשיתוף מרכז הפסג"ה.
- < לקבוע ולאפשר תכנית הדרכה מותאמת לצרכי הצוות החינוכי ומאפייני המוסד החינוכי.
- < לאפשר לצוותי החינוך תנאים אופטימליים לביצוע ויישום דרכי הוראה, למידה והערכה מגוונות ומותאמות (אמצעים טכנולוגיים, ציוד מתכלה, סביבת למידה מותאמת וכדומה).
- < לפתח תכניות עבודה מערכתיות המושתתות על עקרונות תפיסת ההכלה תוך מעקב ובקרה אחר יישומן ועדכון.

התאמות רגשיות-חברתיות

- < לזמן עבור הצוות החינוכי פלטפורמות ושגרות עבודה לקיום שיח מקצועי והיועצות בנושאים הקשורים להתמודדות עם תלמידים שוני צרכים ועם מורכבות הכיתה ההטרוגנית.
- < לקדם תכניות התערבות אישיות הנותנות מענה רגשי-חברתי למגוון צרכי התלמידים.
- < לדאוג להעמקת הידע והכלים של הצוות החינוכי בהתמודדות עם בעיות התנהגות.
- < לקדם מעורבות הורים ושותפות חינוכית מיטבית המעצימה הן את צוותי החינוך והן את ההורים.
- < לפעול להעמקת הקשר עם גורמי הקהילה ולקדם תכניות רצף חברתי קהילתי לכל אורך היממה.

התאמות סניבטיות – פיזיות

- < למפות את צרכי באי בית הספר ולהסדיר את ההנגשות הנדרשות ברמה הפיזית.
- < לקדם שימוש במגוון ההנגשות הטכנולוגיות הקיימות ללמידה, הוראה, הערכה בהיבטים לימודיים, רגשיים-חברתיים.
- < להיות בקשר עם הרשות המקומית על ביצוע ההנגשות הפיזיות והאקוסטיות.

צוות בין מקצועי מוביל הכלה בחטיבת הביניים

לצוות הבין מקצועי תפקיד חשוב בביסוס תפיסת ההכלה וליווי הצוות החינוכי ביישומה הלכה למעשה. על מנת לפתח תפיסה הוליסטית ומערכתית ולקדם עבודת צוות היוצרת סינרגיה ושותפויות בין בעלי תפקידים יש חשיבות רבה לסדירויות בהם מתכנסים כל חברי הצוות ולסדירויות בהם הם מתכנסים בהרכבים שונים ולמטרות שונות.

חברי הצוות הבין מקצועי בחט"ב הם מנהל בית הספר/חטיבת הביניים המשמש כיושב ראש, מחנך הכיתה, יועץ

חינוכי, פסיכולוג בית הספר, מת"ל (מעריך ומדריך תפקודי למידה), רכז הכלה והשתלבות, מורה שילוב, מומחה מתחום המת"א, רכז חברתי, וכו'.

על פי צורך, מוזמנים גם גורמים נוספים ומטפלים ממקצועות הבריאות, קצין ביקור סדיר, רכז שכבה, רכז מקצוע, מורה עולים חדשים, עובד סוציאלי או כל גורם מקצועי רלוונטי.

ישיבות צוות בין מקצועי (צב"ם) למעקב אחר הפרט

ישיבות אלו נועדו לאפשר דיון ומעקב אחר כל תלמיד לשם הערכה דינאמית של מצבו ותגובתו לתכנית ההתערבות, על מנת להתאים עבורו את התכנית האישית, וכן לקראת וועדות שונות וקבלת החלטות.

משתתפים: ישיבה זו מתקיימת בהרכבים שונים בהתאם לצורך, כשבכל ישיבה ישתתפו: מחנך הכיתה, יועץ ומת"ל (מומלצת השתתפותו של רכז הכלה והשתלבות).

תדירות: חברי הצב"ם הכיתתי יתכנסו לישיבה עבור כל כיתה לפחות 3 פעמים במהלך השנה (מומלצת סדירות שבועית קבועה במערכת). ([מחונן לישיבות צב"מ](#))

ישיבות צוות רב מקצועי מתוקף חוק

חברי הצוות הבין מקצועי יתכנסו לישיבות צוות רב מקצועי מתוקף חוק לצורך קביעת זכאות לשירותי חינוך מיוחדים, בניית תוכנית אישית ולקביעת פילוח התמיכות. כל זאת בהתאם לנהלים המפורטים ב[חוזר מנכ"ל](#).

ישיבות צוות בין מקצועי מורחב

הצוות הבין מקצועי יתכנס **כוועדת היגוי** מורחבת שלוש פעמים בשנה לצורך מעקב ולחשיבה. מטרת העל של וועדות אלה היא התכנסות לצורך היוועצות, שיקוף נתוני מיפוי ובקרה מערכתית על הנעשה בהיבטים פרטניים ומערכתיים הקשורים להכלה והשתלבות, כבסיס לדיון וקבלת החלטות. (קישור למחווים של וועדת היגוי בית ספרית- [תחילת שנה](#), [אמצע שנה](#), [סוף שנה](#)).

מחנך הכיתה

מחנך הכיתה הינו דמות בעלת מחויבות לצמיחה ולהצלחה של כל תלמידיו, כיחידים ונקבוצה. מן המחויבות הזו נגזרים מאפייני הקשר בינו לבין התלמיד ומשפחתו: קשר חם, דואג ואכפתי, המבוסס על היכרות טובה עם עולמם, על כבוד ועל אמון הדדי.

מחנך הכיתה מהווה גורם המתכלל את כל העבודה של הצוות החינוכי עם כלל תלמידי הכיתה ועם תלמידים עם צרכים

ייחודיים בפרט, בהיבטים הלימודיים, הרגשיים, ההתנהגותיים והחברתיים. מחנך הכיתה משמש כאיש קשר לתלמיד, להוריו ולצוות החינוכי.

פעולות פסיכו-פדגוגיות המבוצעות ע"י מחנך הכיתה (בשיתוף המורים המקצועיים העובדים עם התלמיד) ותאור התפקיד:

הכרות עם התלמיד וצרכיו

- < יצירת שיח אישי עם התלמיד בנושא תהליך הלמידה ובהיבטים חברתיים ומשפחתיים.
- < זיהוי ומיפוי נקודות החוזק ומוקדי הקושי (לימודי, התנהגותי, אישי, חברתי, משפחתי).
- < איסוף, ארגון ותיעוד נתונים בהתייחס לתפקוד התלמיד בתחומי הדעת השונים והסיוע אותו מקבל.

בניית תכנית עבודה מותאמת פרט

- < תכלול והתמצאות במערך השירותים והתמיכות הנדרשים לכל תלמיד עפ"י צרכיו ותיווכם לתלמיד.
- < ריכוז תהליך בניית תכנית למידה והתערבות עבור התלמיד, לרבות התייחסות למערך התמיכות הכולל שמקבל התלמיד.
- < יצירת סביבת למידה מותאמת ומונגשת בהתאם לצרכים
- < קידום מגוון הנגשות ללמידה, הוראה והערכה בהיבטים לימודיים ורגשיים-חברתיים.

תהליכי מעקב ובקרה

- < מעקב שיטתי ותיעוד התקדמות התלמיד בתחומי הדעת השונים ובתפקודו במהלך יום הלימודים ולאחריו.
- < מעקב ותיעוד יעילות הסיוע המותאם לתלמיד בדרכי הלמידה במסגרת הכיתה ומחוצה לה.

שותפויות וקידום היבטים חברתיים

- < ניהול הקשר עם הגורמים המקצועיים השונים השותפים לעבודה עם התלמיד.
- < ניהול הקשר והשותפות עם ההורים.
- < טיפוח אינטראקציות חברתיות, ועידוד שיח מכבד וערכי בין כלל תלמידי הכיתה ובין כלל הורי הכיתה, בהתייחס להיבטים הקשורים בהכלה והשתלבות.

יועץ חינוכי

היועץ החינוכי, המייצג את תחום בריאות הנפש במערכת, אמון על תהליכים התפתחותיים של הפרט והארגון. מגמת הייעוץ החינוכי לסייע לתלמיד כפרט ולבית-הספר כמערכת חברתית אירגונית, במטרה להביא לתפקוד מיטבי ולמיצוי מרבי של הכוחות הטמונים בהם, באווירה תומכת ומקבלת, בהסתמך על זכויות הילד. היועץ יעמיד את יכולתו המקצועית לשם חתירה מתמדת משותפת להשגת המטרות החינוכיות הבאות:

שותפות והשפעה בצוות הרב מקצועי של בית הספר

- < נוכחות מקצועית משמעותית המייצגת תפיסות עולם הומניות, הוליסטיות וחברתיות.
- < הרחבת מקומם של תהליכי שילוב, המתרחשים בשדה החינוך הבית ספרי ובעולמו השגרתי של הילד (למשל, תהליכים כיתתיים).
- < איתור כוחות וחיזוק האמונה ביכולת הילד להתפתח.
- < יכולת לזהות התקדמות ולשקף אותה.
- < הידוק הקשרים בין מענים פדגוגיים ומענים רגשיים חברתיים בתכנית ההתערבות.
- < קיום היוועצויות מקצועיות ומתן מענים ייעוציים לצוות.

חיזוק תחושת המסוגלות של הצוות והרחבת הידע והיכולת המקצועית של הצוות

- < קידום קיומה של תרבות בית ספרית מכילה ותומכת לאורך כל שדרת הארגון.
- < קידום יצירתם של מבנים ארגוניים שבהם יתקיימו תהליכים של פיתוח יכולת ההכלה של צוותי החינוך.
- < הבניה והנחיה של תהליכי פיתוח לצוות לחיזוק תחושת המסוגלות - תהליכים בהם מתאפשר שיח על תפיסות תפקיד, עמדות, הצלחות ואתגרים. תהליך בו מתאפשרת הכלה של הצוות עצמו ומתפתחים כלים ומיומנויות המקדמות הכלה.

מענה ייעוצי כחלק מתכנית התערבות

בעבור חלק מן התלמידים המערך הייעוצי יקיים שירות רגשי-חברתי-ייעוצי פרטני או קבוצתי במסגרת:

- < קבוצת עוצמה
- < קבוצה רגשית לתלמידים בעלי לקות למידה

קבוצת אופ"י לתלמידים בסיכון להתמכרות <

קבוצת מיומנויות חברתיות <

עבודה עם הורים

סיוע בהבניית מדיניות בית ספרית בתחום העבודה המשותפת עם הורים בתהליכי ההכלה. <

הדרכה וייעוץ לאנשי החינוך בהבניית ברית מקצועית עם הורים. <

ליזוי והבניית שותפות עם הורים לאורך תהליכי איתור הצרכים, הבניית תכנית ההתערבות והפעלתה בבית הספר. <

הדרכת הורים או הפנייה לגורם תומך חיצוני על פי צורך. <

תמיכה בתהליכי הכלה בכיתה במסגרת כישורי חיים

מתן ייעוץ בבניית תכנית כיתתית שתקדם את הצלחת התלמידים המתקשים בכיתה. התכנית תתבסס על מיפוי צרכים ייחודיים בהתאם למאפייני הכיתה, המורה והתלמידים. <

התכנית תכלול מפגשי כישורי חיים מותאמים לצרכים ומכוונים להרחבת אוירת הכלה, הבנת השונות וקבלתה, ביסוס תקשורת אמפטיית. <

בנוסף תכלול מרכיבים התומכים בניהול כיתה, ביסוס נורמות חברתיות תקינות, העמקת הוראה פסיכו-פדגוגית בהתאם לצרכים. <

קישור לתפקיד [היועץ](#)

פסיכולוג מטעם השרות הפסיכולוגי חינוכי

הפסיכולוג אחראי לקידום יכולות הכלה והשתלבות במסגרת החינוכית בשותפות עם בעלי תפקידים רלוונטיים לאור ידע פסיכולוגי ופרקטיקות יישומיות תואמות. <

הפסיכולוג עוסק ברמת הפרט, ברמת המערכת החינוכית וברמת המשפחה, תוך שילוב בין הרמות הללו, מתוך מבט דיאגנוסטי ומבט התערבותי – טיפולי. במרכז עבודתו של הפסיכולוג נמצאים היחסים הבין אישיים בין באי בית הספר והאופן בו הם משפיעים על התפתחותו של התלמיד ועל הישגיו הלימודיים. <

פעולות

משתתף בתהליכי גיבוש תפיסת ההכלה והשתלבות בבית הספר, תוך דגש על תפיסת מיכל למכילים. <

- < עומד לרשות בית הספר להקניית ידע בתחומי מומחיותו: למידה בתוך הקשר התפתחותי, קידום מסוגלות אישית - מקצועית בדגש על אמפתיה, לקויית למידה, הפרעת קשב, בעיות התנהגות והתנהגויות סיכון, בעיות רגשיות, קשיים חברתיים וכו'.
- < משתתף בצוות הרב מקצועי בכל שלבי עבודתו השונים: גיבוש תרבות עבודת צוות, דרכי איתור של תלמידים, דיוק הבנת הצרכים ההתפתחותיים והנפשיים של התלמיד והמענים המותאמים לו אישית, ליווי תהליכי תגובה להתערבות - RTI, השתתפות בדיוני הצוות הרב מקצועי על פי חוק.
- < קונסולטציה למנהל בית הספר ולמורים באשר להכלת תלמידים ויצירת תרבות של הכלה.
- < עבודה פסיכולוגית עם הורים ברצף הליווי של התלמיד בדגש על הכלה ושותפות בית ספר - הורים. כמו כן, מסייע להורים יחד עם בעלי תפקידים נוספים, בתהליכי קבלת החלטות באשר למענים החינוכיים והטיפוליים הנדרשים לתלמיד.
- < מבצע הערכות פסיכולוגיות על פי שיקול דעת מקצועי בתואם להנחיות אגף פסיכולוגיה ולמשאבים של השפ"ח.
- < הדרכה ייעוץ/טיפול פסיכולוגי בהתאם למדיניות אגף פסיכולוגיה, השפ"ח ברשות המקומית ולמשאביו.
- < מייעץ למנהל בית הספר וצוותו באשר לניצול התקציב השקלי לאור כלל הצרכים העולים ובחירת מענים מתאימים.

רכז הכלה והשתלבות

- תפקיד רכז השתלבות ואוכלוסיות ייחודיות בחטיבת הביניים, מתמקד בריכוז תהליכים ארגוניים לקידום יכולת ההכלה של תלמידים והגברת תחושת המסוגלות של צוות בית הספר להכלה והשתלבות.
- אוכלוסיית היעד לעבודת הרכז **הנה תלמידים עם צרכים ייחודיים**, לרבות תלמידי החינוך המיוחד.
- התפקיד מאופיין בריכוז ויצירת מבט על של מגוון הצרכים של תלמידים עם צרכים ייחודיים, בריכוז העבודה עימם, בשותפות בקביעת דרכי הפעולה ובהעמקת הידע המתפתח במוסד בהקשר לאוכלוסיות אלה.

דגשים בעבודת רכז השתלבות בחט"ב

- ריכוז תהליך המיפוי והמעקב אחר תלמידים עם צרכים מגוונים ובכללם תלמידים הזכאים לשרותי חינוך מיוחדים, עולים, נוער בסיכון, מחוננים, לקויי למידה והפרעות קשב, קשיים רגשיים ולימודיים.
- < שותפות בצוות בין מקצועי - צוות הכלה והשתלבות.
 - < איגום נתונים המתקבלים מתהליך מיפוי חוזקות וקשיים של תלמידים עם צרכים מגוונים בהיבטים: לימודיים, רגשיים, חברתיים ומשפחתיים. (מוצע - כלי לרכז השתלבות למיפוי צרכים ומענים - **עברית + ערבית**).
 - < ניהול וריכוז המידע באופן שיאפשר ראייה רב ממדית של צרכי התלמיד ומעקב אחר התקדמותו.

- < מיפוי המשאבים וכוח האדם העומדים לטובת מתן מענה לתלמידים עם צרכים מגוונים.
- < הצגה והדגשת הפער בין מפת הצרכים למפת המענים הקיימת ושותפות בבניית מענים נוספים בהתאם לצורך.
- < שותפות בבניית מפת מענים ותכניות לתלמידים עם צרכים מגוונים.
- < איסוף מידע שיטתי של ניצול השעות ותיעוד, מעקב ובקרה על התקדמות הלומדים עם צרכים מיוחדים כבסיס לקבלת החלטות בצוות בין מקצועי.
- < מיפוי צרכים של הצוות החינוכי במגוון ההיבטים ומתן מענים מתאימים בהקשר של הכלה והשתלבות.
- < תכלול והעמקת הידע המתפתח במוסד וייזום תהליכי פיתוח-מקצועי בנושא הכלה והשתלבות של תלמידים עם צרכים מגוונים.
- < קידום יוזמות בית ספריות להשתלבות והכלה בבית הספר.
- < קשר עם גורמי מקצוע ומומחים – בהתאם לצורך ולשם יצירת שת"פ ולמתן מענים מגוונים לשונות.

רכז השתלבות במרכזי המחוננים והמצטיינים

תפקיד רכז ההשתלבות במרכזי העשרה למחוננים ולמצטיינים מתמקד בבנייה של רשת שותפים שיפעלו לקידום מתן מענה רגשי חברתי ולימודי לתלמידים המחוננים והמצטיינים בכיתות האם. לצורך זאת הרכז יעבוד בשת"פ עם המנהל/ת והצוות החינוכי במרכז ההעשרה וגם עם הצוות החינוכי בבתי הספר המזינים את המרכז, ובמיוחד עם רכזי ההשתלבות.

פירוט פעולות הרכז:

1. יצירת קשר עם רכזי ההשתלבות בבתי הספר המזינים וסיוע במידע ובכלים פדגוגיים למתן מענה מותאם לתלמידים מחוננים ומצטיינים במסגרת ההטרוגנית.
2. סיוע לבתי ספר בעריכה של מפגשי חשיפה/העמקה בחדרי המורים הכוללים מאפיינים קוגניטיביים רגשיים וחברתיים של התלמידים המחוננים.
3. הזמנה של צוותי הוראה וחינוך של בתי"ס המזינים ליום ביקור במרכז המחוננים במטרה לחשוף בפניהם את המסגרת, התפישה ודרכי ההוראה של מרכז המחוננים.
4. עריכה של פגישות עבודה אישיות עם מנהלי בתי הספר המזינים/רכזי השתלבות לבירור ולהבניית שיתופי הפעולה הנדרשים בין המרכז לבין ביה"ס.
5. יוזמות ופעולות נוספות מול בתי הספר אשר תכליתם קידום המענה המיטבי לתלמידים המחוננים בשתי המסגרות.

מת"ל (מעריך ומקדם תפקודי למידה)

מת"ל (מעריך ומקדם תפקודי למידה) בעל תואר שני בחנ"מ/מ.ל.ל ו/או עם תעודת מת"ל ו/או תעודת מאבחן דידקטי. המת"ל חבר בצוות הבין מקצועי בית ספרי (צוות הכלה) והוא אמון על הנחיית צוות בית הספר בהתאמת הפדגוגיה לצרכי הלומדים, בתוך כך הוא פועל לקידום תהליכי הוראה- למידה מותאמים למגוון הצרכים הקיימים בכיתה הטורוגנית, המאפשרים מתן מענה דיפרנציאלי במסגרת הכיתה ובמסגרת פרטנית. במסגרת תפקידו הוא מוביל ומרכז את תפיסת אל"ה בבית הספר הכוללת הבניית תהליכים פדגוגיים מותאמים המבוססים - מיפוי, התערבות ומעקב מבוססי נתונים. המת"ל פועל לטובת כלל הלומדים, ובתוכם תלמידים עם קשיים בלמידה.

מרכיבים מרכזיים בעבודת המת"ל בחט"ב:

הבנייה מערכתית של תהליכי מיפוי ואיתור, התערבות, ומעקב בקרה מבוססי נתונים בהיבט הלימודי:

- < שותפות ומעורבות פעילה בצוות בין מקצועי מוביל הכלה הבית ספרי.
- < קשר מובנה וסדיר עם צוות שפה בבית הספר לקידום תהליכי המיפוי והמעקב ולקידום תפיסת תכנית שלהב"ת (שילוב הבנה והבעה בתחומי הדעת השונים).
- < הובלת תהליך מיפוי הלומדים בתחום האקדמי בחטיבת הביניים. (בשכבת ז' באמצעות מבדק עמי"ת וכלים להעמקת הכרות עם התלמיד. השימוש במבדק עמי"ת מתקיים גם בשכבה ט' בקרב תלמידים שעדיין זקוקים לסינע) < העמקת מיפוי תפקודי למידה עבור תלמידים שאותרו במיפוי, לגביהם קיים צורך במידע נוסף.
- < שותפות בבניית מערך תמיכה במסגרות הסינע לכלל תלמידי חטיבת הביניים בהתאם לצרכים שאותרו.
- < שותפות בבניית קבוצות למידה לכלל התלמידים שאותרו במבדק עמי"ת.
- < הדרכת מורים בנושאים הקשורים בדרכי הוראה והתערבות בכיתה ההטורוגנית בדגש על התאמת ההוראה והלמידה עבור תלמידים עם קשיים בלמידה, לקויי למידה וקשיי קשב וריכוז.
- < הדרכת הצוות בנוגע לבניית תכניות עבודה כיתתיות, קבוצתיות ופרטניות לכלל התלמידים המאותרים בעקבות הממצאים ובהתאם להחלטות הצוות הבין- מקצועי הבית-ספרי.
- < ליווי המורים והכוונתם ביישום תכניות ההתערבות שנבנו.
- < ייזום תהליכי פיתוח-מקצועי בחדר המורים בנושא הוראה מותאמת לכלל הלומדים
- < תכלול והעמקת הידע המתפתח במוסד בתחום הוראה מותאמת.

- < מעקב ובקרה אחר מידת יעילות ההתערבות ברמה מערכתית ופרטנית בהתבסס על קריטריונים מובנים וכלי הערכה חיצוניים ופנימיים.
- < ניהול הידע והמידע המצטבר על תפקודם של תלמידים הזקוקים להתערבות באופן מובנה וסדיר.

*בבתי ספר בהם מיושמת התכנית "[מלקויות ללמידה](#)" תפקיד המת"ל יורחב להעמקת הטיפול בתלמידים עם לקות למידה והפרעת קשב

למידע נוסף על תפקיד המת"ל, [חובת אל"ה - מתוכנית לתפיסה](#)

המת"ל ורכז ההשתלבות בחט"ב- המאחד והמייחד

תבחינים	מת"ל	רכז השתלבויות
אוכלוסיית היעד	<ul style="list-style-type: none"> < כלל התלמידים < צוות המורים 	<ul style="list-style-type: none"> < תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים < צוות המורים
מטרות	<p>מטרת על – קידום תהליכי למידה- הוראה מותאמים לכלל הלומדים בכיתה הטרוגנית.</p> <ul style="list-style-type: none"> < קידום הישגי לומדים בדגש על התחום האורייני. < צמצום פערים במקצועות השפה < קידום תפקודי למידה ופיתוח לומד עצמאי 	<p>קידום תהליכים ארגוניים של הכלה והשתלבות של תלמידים עם צרכים ייחודיים.</p>
יעדים	<ul style="list-style-type: none"> < עליה בהישגי לומדים במקצועות שפה, ובמבחנים פנימיים במקצועות רבי מלל. < עלייה בנתונים המצביעים על שיפור בתפקודי למידה (בהסתמך על קריטריונים פנימיים מוגדרים). < עלייה בנתונים המצביעים על תחושת המסגלות של הצוות החינוכי בהתמודדות עם הוראה בכיתה הטרוגנית. < קיומם של קריטריונים פנימיים כמותיים ואיכותניים למעקב והערכת תכניות ההתערבות והתקדמות הלומדים. 	<ul style="list-style-type: none"> < עלייה בתחושת המסוגלות של הצוות החינוכי בהכלת תלמידים עם צרכים ייחודיים בכיתה הטרוגנית. < עלייה בנתונים המצביעים על שיפור תחושת המסוגלות של תלמידים שאותרו עם צרכים ייחודיים. < כלל התלמידים עם צרכים ייחודיים מקבלים מענה מותאם.
שותפי תפקיד	<p>מנהל ביה"ס וחטיבה, יועץ, רכז פדגוגי, רכז וצוות שפה, רכז השתלבות, רכז שילוב.</p>	<p>מנהל חטיבה, יועץ, מחנכים, מת"ל, רכז חברתי, רכז עולים</p> <ul style="list-style-type: none"> < גורמי חוץ המטפלים באוכלוסיות ייחודיות, פסיכולוג, מדריך מתי"א, מדריכי עולים, מדריכי ילדים ונוער בסיכון מדריכים מטעם אגף מחוננים ועוד.

תבחינים	מת"ל	רכז השתלבויות
<p>שגרות ארגונית מאפשרות</p>	<ul style="list-style-type: none"> < צוות בן מקצועי מוביל הכלה פנים בית ספרי. < צב"מ כיתתי. < ישיבות פדגוגיות. < מליאות מורים. < צוותי מחנכים/צוותי מקצוע ושפה. < מפגשים פרטניים עם מורים. < שעות הוראה בקו או בקבוצה. 	<ul style="list-style-type: none"> < צוות הנהלה מורחב. < צוות בן מקצועי מוביל הכלה פנים בית ספרי. < ישיבות פדגוגיות. < צב"מ כיתתי. < מליאות מורים.
<p>מיפוי ואיתור</p>	<p>הובלת תהליכי מיפוי ואיתור תפקודי למידה</p> <ul style="list-style-type: none"> < יצירת מיפוי בית ספרי הכולל תפקודי למידה אקדמיים, תפקודים אוריינים, ותפקודי למידה ניהוליים בהתבסס על מבדק עמי"ת מבדקים פנים בית ספריים, ומידע קודם. < הצגת נתוני המיפוי והתמונה המתקבלת והבניית תכנית מערכתית המתבססת על נתוני המיפוי. < איתור קבוצות תלמידים עם צורך בהתאמת הלמידה. < העמקת מיפוי תפקודי למידה בעת הצורך. < איתור תלמידים להמשך מעקב מתועד (תיק סמ"ל). < הדרכת צוות או צוותים בבית הספר ומתן כלים למיפוי ואיתור כיתתיים או פרטניים כחלק משגרת העבודה. 	<p>איגום נתונים ויצירת מפת על</p> <ul style="list-style-type: none"> < יצירת מפת התבוננות מתכללת עבור אוכלוסיות ייחודיות ותלמידים הזקוקים למענים ייחודיים, הכוללת: צרכים ומענים, משאבים וכוח אדם. < איסוף וריכוז נתונים מבעלי התפקידים בתחומים השונים בנוגע לתלמידים עם צרכים ייחודיים (מוצע- כלי לרכז השתלבות למיפוי צרכים ומענים- עברית + ערבית). < איתור קבוצות תלמידים הזקוקות למענה ייחודי ומותאם שטרם ניתן. < מיפוי כוח האדם והמשאבים בבית הספר: איתור מורים היכולים לתת מענה פנים בית ספרי. < איתור צרכים של עובדי הוראה בהקשר של הכלה והשתלבות.
<p>התערבות</p>	<p>הדרכת צוותי מורים</p> <ul style="list-style-type: none"> < שותפות בייזום והנחייה של תהליכי פיתוח מקצועי בחדר המורים בנושא התאמת הוראה ולמידה בכיתה הטרוגנית. 	<p>יצירת ממשקים עם גורמי פנים וחץ רלוונטיים לקידום הכלה והשתלבות</p> <ul style="list-style-type: none"> < שותפות בצוות רב מקצועי המקדם מדיניות, יוזמות ותכניות להשתלבותם של תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים.

תבחינים	מת"ל	רכז השתלבויות
<p>התערבות (המשך...)</p> <p>ליזוי, הדרכה ופיתוח מקצועי של צוותי מורים בבית הספר בנושאים הקשורים בקידום פדגוגיה מותאמת לצרכי הלומדים השונים בכיתה הטרוגנית.</p> <p>ליזוי צוות כיתה/שכבה/מקצוע/רכזי מקצוע וביניהם משותפת של תכניות התערבות הקשורות בחיזוק מיומנויות למידה בהתאמה לתחומי הדעת ולצורך הכיתתי/שכבתי שמופה.</p> <p>ליזוי והדרכה של מורים המלמדים בקבוצות התערבות פרטניות.</p> <p>בניית תכניות התערבות והתאמת מעניים לימודיים לפרט בהתאם לצורך שמופה.</p> <p>ממשקים עם בעלי תפקידים בבית הספר</p> <p>חיבור לצוות שפה לשם ניתוח נתונים המיפוי בתחום השפתי, בניית תכנית התערבות לחיזוק מיומנויות אורייניות בתחומי הדעת השונים ומעקב אחר התקדמות הלומדים באמצעות צמתי הערכה תוך שימוש בכלי הערכה חיצוניים ופנימיים (ראמ"ה).</p> <p>חיבור לרכזי מקצוע נוספים לשם התאמת תכניות התערבות ממוקדות בתחום הדעת.</p> <p>חבר בצוות רב מקצועי המקדם מדיניות, יוזמות ותכניות בית ספריות הקשורות בהוראה ולמידה בכיתה הטרוגנית.</p> <p>שותפות במסגרת צב"מ העוסק בשיבוץ והפניית תלמידים למסגרות הסיוע השונות בהסתמך על המיפוי ובמעקב אחריהם.</p>	<p>ייזום ושותפות בקידום תהליכי פיתוח מקצועי בחדר המורים בנושא הכלת תלמידים עם צרכים ייחודיים.</p> <p>שותפות בהטמעת תפיסה מערכתית לעבודה עם הורים (בשיתוף היועצת) בנושא השתלבות והכלה מול צוות ביה"ס, ההורים והקהילה.</p> <p>תיאום עם גורמי חוץ לטיפול במקרים המצריכים התערבות של גורם מקצועי נוסף/ ייחודי.</p> <p>שותפות בהתאמת מערכת שעות לתלמידים הזקוקים למענים ייחודיים.</p> <p>התאמת מענים בית ספריים</p> <p>תכלול והתאמת המענים הקשורים לארבעת היבטי ההכלה (פיזית, ארגונית, פדגוגית, ורגשית).</p> <p>התאמת התכניות והפעילות הבית ספרית לצרכי התלמידים הזקוקים למענים ייחודיים.</p> <p>התאמת מענים לכתה/שכבה לטובת הכלת תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים.</p>	

תבחינים	מת"ל	רכז השתלבויות
<p>מעקב אחר יישום החלטות והערכתם</p> <ul style="list-style-type: none"> < מעקב אחר יישום תכניות ההתערבות שנבנו עבור תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים < קבלת משוב ומעקב אחר עמדות המורים בהקשר של הכלה והשתלבות. < בחינה מתמדת של תפקוד התלמיד במסגרות בהם השתלב (מוצע) - כלי לרכז השתלבות למיפוי צרכים ומענים - עברית+ערבית). < שותפות בדיון בישיבות היגוי ובישיבות צוות בן מקצועי ודיוק היעדים להמשך. < שותפות במעקב אחר ניצול שעות סל אישי. 	<p>הובלת תהליכי מעקב ובקרה אחר התערבות</p> <ul style="list-style-type: none"> < הבניית תהליך מעקב המתבסס על עקרונות הערכה מקדמת למידה (הל"ל), בשיתוף צוות שפה, שימוש בכלי הערכה חיצוניים ופנימיים לבניית שגרת מעקב ברצף תלת שנתי. < הדרכת מורים והובלת תרבות של מעקב מבוסס נתונים - בניית קריטריונים פנים בית ספריים למעקב אחר תכניות ההתערבות (כמותיים ואיכותניים). < מעקב אחר יישום תכניות ההתערבות פרטניות ומערכתיות בתחום הלימודי. < הערכת המענים בהתייחס לתוצאות/ מגמות/ מסקנות המתקבלות מנתוני המעקב. < מעקב אחר הישגי התלמידים בתחומי השפה והתקדמותם בכל הנוגע לתפקודי למידה ומיומנויות אורייניות. < דיון צב"מ אודות הממצאים בהיבטים פדגוגיים ודיוק היעדים להמשך. 	<p>הערכה ובקרה</p>

מורה/ת השילוב

מורה עם הכשרה לחינוך מיוחד המלמד/ת ומלווה תלמידים שקיבלו זכאות לשירותי חינוך מיוחדים ומשולבים בכיתה לחינוך הרגיל.

תפקידי מורת השילוב:

- < להשתתף בבניית התכנית האישית לתלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים, ללוות ולהנגיש את התכנית לצוות החינוכי.
- < לספק הוראה מותאמת והקניית מיומנויות יסוד ואסטרטגיות לתלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים (באופן פרטני ו/או קבוצתי), תוך התאמה לחומר הנלמד בכיתה וליעדים שנקבעו לתלמיד בתכנית האישית, בעבודה משותפת עם מחנכת וצוות הכיתה.
- < להשתתף בישיבות שוטפות של הצוות החינוכי בהתייחס לתלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים.
- < להוות מקור ידע וגורם מקצועי להיוועצות למנהל ולצוותים בכל הקשור לנושא השילוב ולתלמידים עם צרכים מיוחדים ובבניית התכנית האישית.
- < להיות שותפה במילוי שאלוני הפניה לוועדות זכאות ואפיון.
- < להיות שותפה בליווי ההורים.
- < להשתתף, על פי הצורך, בדיוני צוות רב מקצועי במסגרת החינוכית לקביעת זכאות לשירותי חינוך מיוחדים מהסל המוסדי.
- < להיות שותפה, עם שאר בעלי התפקידים בבית הספר, להזנת הזכאויות והתמיכות המערכות הממוחשבות. על מרחבי עבודת מורת השילוב להיות מותאמים לתכנית האישית – כיתה, חדר עבודה ועוד....

רכזי חינוך חברתי ערכי

החינוך החברתי-ערכי-קהילתי שואף להשפיע על אורח החיים הבית-ספרי, באמצעות קידום דיאלוג ושיתוף פעולה בין התלמידים, המורים, ההורים וכל באי בית הספר מתוך כבוד הדדי. בטווח הקצר הוא מכונן חברת נעורים המטפחת שייכות ומעורבות חברתית ומסייעת לתלמידים לברר את זהותם האישית והחברתית ולבחון את סולם הערכים שלהם, תוך התנסות במצבי חיים כאן ועכשיו. בטווח הארוך, החינוך החברתי-ערכי-קהילתי מכונן להכין את התלמידים לחיי קהילה וחברה בעתיד ולקדם את התפתחותם כאזרחים מעורבים ואכפתיים.

[חוזר מנכ"ל חינוך חברתי](#)

- כדי להשיג את המטרות לעיל, במכלול כלל תפקידיו בהקשר להכלה עליו:
1. להיות שותף בצוות ההכלה הבית ספרי מתוך אחריותו לשילוב חברתי.
 2. התאמת התכנים ואסטרטגיות חינוכיות למגוון הצרכים הפרטניים של כלל תלמידי ביה"ס.
 - < קביעת שגרות הנחייה והדרכה לכל מורה בלו"ז.
 - < קביעת פגישת צוות עם רכז ההכלה והשתלבות בפתיחת שנה, להכרות עם הפרופיל הייחודי של כל תלמידי השכבה/כיתה.
 - < מיפוי הצרכים של צוותי ההוראה על מנת לבנות תכנית הדרכה שנתית שתחזק את הידע והמיומנויות של המחנכים בהיבט החברתי בהכלה.
 - < שילוב והכלה בנושאי: ליבת החינוך החברתי אירועים וימי לוח השנה, מנהיגות צעירה ומועצות תלמידים, תוכנית התפתחות אישית ומעורבות חברתית, הכנה לשירות משמעותי צה"ל ושירות לאומי לאוכלוסיות עם פטור. ורכז המיילים השל"ח הבית ספרי.
 3. הכשרת וליווי צוות המחנכים ביישום תכנים ותוכניות מותאמות של החינוך החברתי בביה"ס.
 4. קידום והטמעת עמדות חיוביות כלפי קבלת השונה בקרב כל באי ביה"ס:
 - < מיפוי וזיהוי עמדות כלפי קבלת השונה באמצעות מחוון עמדות שיועבר בתחילת שנה.
 - < תכנון תכנית פעולה בהלימה למיפוי במסגרתה יגובשו ערוצים מגוונים להעצמה של כלל הפרטים על בסיס חזקותיהם: זיהוי תחומי עניין כמו מוזיקה/תאטרון/מחשב/ספורט ובניית תפקיד משמעותי במסגרת הכיתה ובי"ס לבסס את תחושת השייכות והמשמעות.
 - < קידום לשילובם של מירב התלמידים המוכלים בקבוצות מנהיגות שמוקמות בבית הספר.
 5. חיבור בין יחידת הנוער לבין שרותי יחידת הנוער ולהבטיח שילוב הדוק עם הפלטפורמות החוץ בית ספריות כדי לאפשר את "החינוך השלם".
 - < קידום הקשר עם מנהל יחידת נוער/מחלקת נוער/אחראי על התנועות ברשות.
 - < איתור מסגרות עניין/מנהיגות/העצמה לתלמידים אחה"צ בהתאמה לצונוותיהם תחומי עניין והמוגבלות שלהם.
 - < עידוד שילוב בתנועות וארגוני נוער.

4.2 | שותפים ומעגלי תמיכה נוספים

מפקח כולל על בתי הספר

תפקידו של מפקח בית הספר הוא תפקיד בעל חשיבות מכרעת בקידום תפיסת ההכלה וההשתלבות. למונהיגותם של מפקחים פוטנציאל השפעה גדול על תפיסות ערכיות ומכילות של צוות בית הספר, על איכות ההוראה והלמידה של כלל התלמידים הלומדים בבית הספר ועל מיסוד תהליכי הפיתוח המקצועי של הצוותים. השפעה זו מבוססת על שני יסודות הכרחיים: היות המפקח מנהיג פדגוגי הממוקד בשיפור תהליכי הוראה, למידה, הערכה והיות המפקח מנהיג מערכתי הרואה בבתי הספר שבתחום אחריותו רשת מקצועית וכר פורה לשיתופי פעולה.

תפקידי מפקח בית הספר

- < להיות שותף בבניית תכניות עבודה מערכתיות המושתתות על עקרונות תפיסת הכלה והשתלבות תוך מעקב ובקרה אחר יישומן ועדכון.
- < להיות שותף בתהליך "מרחב אפשרויות למיציא אפשרויות".
- < לקיים דיון עם מנהל ביה"ס והצוות הרב מקצועי על מנת לוודא יישום ומיציא של תכנית ההתערבות האישית והטיפול.
- < להיות שותף בוועדות מקצועיות (טרם וועדות מתוקף חוק) ולאשר הפנייה לוועדה בין מקצועית מוסדית או וועדת זכאות ואפיון רק לתלמידים עבורם מוצו כל האפשרויות או לתלמידים עם מוגבלות בשכיחות נמוכה באוכלוסייה.
- < להיות שותף בצוות בין מקצועי מורחב לבחינת מקרים מורכבים תוך שיתוף מפקחים או מרכזים מקצועיים רלוונטיים.
- < לבצע מעקב אחר יעילות ניצול ואיגום המשאבים והתקציבים העומדים לרשות בית הספר.
- < לסייע בגיוס משאבים חיצוניים נוספים בהתאם לצורך.
- < להיות מעורב בבניית תכנית פיתוח מקצועי בית ספרית ייעודית להרחבת יכולת ההכלה ולקידום תלמידים עם קשיים.
- < לדאוג למערך לפיתוח מקצועי של צוות המנהלים במסגרת העבודה של המפקח ומנהליו.

מומחה תחום במתי"א – בתי ספר

איש מקצוע עובד המתי"א, הנותן שירותי הנחייה ולייווי מקצועי לצוותים חינוכיים וטיפוליים עבור תלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים.

תחומי התמחות

שילוב, שכבות גיל, כלל המוגבלויות, מקצועות הבריאות וטיפול באמצעות אומנויות, פדגוגיה מותאמת לחינוך מיוחד והנגשה פדגוגית.

הגדרת התפקיד

- < ללוות ולהנחות בתחום ההתמחות את הצוותים החינוכיים והטיפוליים ואת הצוותים המשלבים תלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים בעבודתם עם תלמידים. ההנחיה כוללת היכרות עם התלמידים, תצפיות, מודלינג, בניית תכניות אישיות, כיתתיות ומערכתיות בצוות רב מקצועי.
 - < ללוות ולהנחות בפיתוח האישי – מקצועי של עו"ה – מורים בחינוך המיוחד ומטפלים.
 - < להשתתף בהערכת עו"ה ומטפלים, בהתאם לצורך.
 - < להשתתף בישיבות שוטפות של הצוות החינוכי-טיפולי בהתייחס לתלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים, על פי הצורך.
 - < לקיים שיתופי פעולה עם עמיתים, במתי"א – מומחי תחום נוספים, רכזות, הנהלת מתי"א ובעלי תפקידים נוספים בבית הספר ומחוצה לו.
 - < להשתתף בדיוני הצוות הרב מקצועי במסגרות החינוכיות ובוועדות זכאות ואפיון.
 - < ללוות את התלמיד והצוות במעברים בין מסגרות חינוכיות בשלבי הגיל השונים.
 - < להיות שותף בלייווי ההורים בתהליך קבלת ההחלטות ובמהלך יישום התכנית האישית של התלמיד.
- בהתאם לתחום ההתמחות יהיו דגשים שונים בתפקידים השונים.

מומחה תחום השילוב – מתכלל בבתי הספר

מומחה תחום שילוב הינו מומחה תחום המתכלל את התמיכות השונות הניתנות למסגרת החינוכית, ולהלן תפקידיו בנוסף על הנאמר לעיל.

- < לתכלל את ההנחיה והליווי הניתנים מטעם המתי"א במסגרת החינוכית.
- < לקיים קשר שוטף עם מנהל/ת ביה"ס ובעלי תפקידים רלוונטיים ומהווה איש קשר של המתי"א בבית הספר.
- < להשתתף בישיבות צוות, חשיבה ומיצוי תהליכים לשילוב מיטבי.
- < להשתתף בתהליך הגדרת הצרכים וחלוקת משאבי החינוך המיוחד בבית הספר.
- < לסייע בהטמעת חוק החינוך המיוחד במסגרות החינוכיות.
- < לסייע בקליטת מורים חדשים לחינוך מיוחד במסגרת החינוכית.
- < להיות איש קשר לצוות הטיפולי העובד בבית הספר.
- < לאסוף נתונים ומידע – הצטיידות, הנגשה ועוד בשיתוף מנהל המסגרת החינוכית ובעלי תפקידים נוספים.

מדריך הכלה-אל"ה

המדריך המחוזי יחד עם כלל מדריכי הכלה-אל"ה מובילים כתפיסה את נושא ההכלה **במחוז** ובבתי הספר. בכל זאת, הם מלווים ומדריכים את הצוות הבין מקצועי מוביל הכלה להובלת תהליכים המקדמים הוראה ומענים מותאמי פרט בחינוך הרגיל, ומסייעים לצוות הבית ספרי להטמיע תרבות הכלה ולהגביר את המסוגלות להתמודדות עם מגוון לומדים.

דגשים בתפקיד מדריך הכלה-אל"ה בליווי בתי הספר

- < לקיים קשר קבוע עם מנהל בית הספר.
- < לסייע בהבנייה וביבוש של צוות בין מקצועי מוביל הכלה ולכוון בכל הנוגע להשתתפות בצוות הרב־מקצועי המורחב.
- < ללוות ולהנחות את בעלי התפקידים בתוך בית הספר – רכז ההשתלבות ומת"ל והצוות החינוכי:
 - < בהטמעת כלים להערכה ולהתבוננות בית ספרית, כיתתית ופרטנית.
 - < בהטמעת כלים לבניית תכנית עבודה (ממיפוי לתוכנית עבודה).
 - < בהבנייה ובהובלת סדיריות בתוך בית הספר כחלק ממתן מענה לפרט.

- < בהנחיית צוות המורים ובהטמעת כלים לעבודה בכיתה ההטרוגנית.
- < בהבניה והובלה של תהליכי למידה ופיתוח מקצועי לצוותי חינוך בנושא הכלה.

למידע נוסף על תפקיד המדריך – [הגדרת תפקיד מדריך הכלה אל"ה עי"ס](#)

מרכזי פסגה

מרכז הפסגה אמון על תכנון מערך הפיתוח המקצועי לכלל בתי הספר המשויכים אליו. מרכז הפסגה ימסד שגרות וסדיריות עם מנהל בית הספר והצוות המוביל להתבוננות משותפת וילווה את מנהלי בתי הספר בבניית תכנית פיתוח מקצועי ברמת הפרט וברמת הארגון בהתבסס על התפיסות הבאות:

התייחסות נרחבת לתפקיד מרכז הפסגה ראה בפרק מענים ומשאבים סעיף העוסק בפיתוח המקצועי.

5 | מענים ומשאבים תומכים המוצעים לחינוך הרגיל

הכלת כלל הלומדים במוסד החינוכי דורשת איגום כלל המשאבים הרלוונטיים העומדים לרשות בית הספר.

להלן המענים שבהם ניתן להשתמש:

5.1 | משאבים והון אנושי

סל שילוב והכלה - סל בית-ספרי המנוהל על ידי המוסד החינוכי

- < התקציב בסל זה מיועד למתן מענה לתלמידים עם מוגבלות בשכיחות גבוהה באוכלוסייה, לתלמידים שנדרשת להם תמיכה בהתאם להחלטת הצוות הרב-מקצועי (בכללם תלמידים שקיבלו בעבר תקציב מהסל הסטטיסטי) ולתלמידים שיש להם קשיים ושאינם זכאים לשירותי חינוך מיוחדים.
- < ניהול המענים ייקבע על ידי מנהל בית הספר והצוות הרב-מקצועי בהתאם לצורכי התלמידים.
- < ככלל יש לוודא שעובדי ההוראה בעלי הסמכה/תואר בחינוך מיוחד ילמדו את תלמידי השילוב שעברו ועדות מתוקף חוק ויקבלו את מלוא היקף משרתם.

← חזרה לתוכן העניינים

תקציב שקלי להכלה

משרד החינוך מקצה תקציב שקלי לבתי הספר המאפשר מתן מעטפת תומכת ומענים ייחודיים לתלמידים שאותרו על-ידי הצוות החינוכי כזקוקים לתמיכה התנהגותית, רגשית, לימודית או חברתית, לצוותי החינוך ולהורי התלמידים. התקציב נקבע בהתאם לגודל בית הספר ולעשירון הטיפוח (ראה "תקציב שקלי הכלה והשתלבות" - פורטל מוסדות חינוך).

מענה במרחבי הכלה

מרחב ההכלה הוא מרחב בית-ספרי המאפשר הנגשת מענים לימודיים, חברתיים ורגשיים בסביבה מכילה ומוגנת ככל האפשר.

תכנון המרחב ייעשה בהתאם לעקרונות הבאים:

- < מרחב המעניק תחושת ביטחון ושייכות לכלל באי בית הספר - תלמידים, מורים והורים.
- < מרחב נגיש, המאפשר גישה נוחה ותנועה חופשית לכל באי המרחב.
- < מרחב המחולק לפינות שונות המאפשרות דרכי הוראה ולמידה מגוונות המעניקות אפשרויות ביטוי וחשיבה שונות ומעודדות סקרנות, בחירה ועשייה.
- < מרחב המאפשר גמישות ושינויים בעיצובו כדי לתת מענה לקבוצות וליחידים בהתאם לצרכים ולתהליכים המתרחשים בו.
- < מרחב המאפשר קיום של יותר מפעילות אחת בו-זמנית.
- < רכז השתלבות הבית ספרי - הנכחת תפיסת ההכלה בבית הספר, ריכוז נתונים ותכלול מנגנונים ותהליכים ארגוניים לטובת הכלת אוכלוסיות ותלמידים עם צרכים ייחודיים.
- < מת"ל (מעריך ומדריך תפקודי למידה) - פיתוח מומחיות פנים בית ספרית בתחום הוראה מותאמת פרט בכיתה ההטרוגנית.
- < הדרכה של הצוותים החינוכיים - באמצעות מדריכים: מדריך ההכלה-אל"ה, מומחה תחום המת"א, מדריכים דיסציפלינריים, מדריך אח"ם, מת"ל, רכז השתלבות, רכז חינוך חברתי, ועוד.
- < ליווי הצוותים החינוכיים על ידי יועץ ופסיכולוג בית הספר.
- < כלים להתבוננות בית ספרית, למיפוי הוליסטי ופרטני המהווה בסיס לתכנית עבודה מותאמת פרט.
- < שעות הוראה, שעות פרטניות.
- < תומכי חינוך והוראה: מתנדבים, שינשינים ומכיניסטים לטובת הכלה ושילוב תלמידים וסיוע לתלמידים מתקשים.

מערך הפיתוח המקצועי לצוותי החינוך והטיפול

הפיתוח המקצועי יתמקד ב

- ◀ הקניית תפיסת ההכלה וההשתלבות בקרב צוותי החינוך והטמעתה.
- ◀ חיזוק המסוגלות האישית והמקצועית של צוות החינוך לשילוב והכלת שונויות בין תלמידים.
- ◀ חיזוק המסוגלות האישית והמקצועית של צוותי החינוך בהתמודדות עם כיתה הטרוגנית.
- ◀ טיוב היכולות למתן מענה אפקטיבי לתלמידים, קיום דיאלוג מקצועי עם הורים ושותפי תפקיד.
- ◀ הרחבת ארגז הכלים של המורה.

ערוצי הפיתוח המקצועי

- פנים בית ספרי – באחריות מנהל בית הספר, בשיתוף הצוות הבין מקצועי ובשותפות עם מרכז הפסג"ה, לבנות את תכנית הפיתוח המקצועי הבית ספרית.
- ◀ ניתן לבנות את התוכנית הבית ספרית במודל הגמישות הפדגוגית בפיתוח המקצועי. הגמישות הפדגוגית מייצרת למנהל בית הספר פלטפורמה לתכנון מערכתי במרחבים השונים ובמגוון גדול של פתרונות.
- ◀ הגמישות הפדגוגית מאפשרת איגום תכניות ההתערבות הקיימות בבית הספר.
- ◀ הגמישות הפדגוגית מאפשרת להתבונן בתהליכים אלו כחלק מאפשרויות הלמידה, וחיבור בין מגוון המשאבים העומדים לרשות בית הספר, למגוון פתרונות למידה הנותנים מענה לצרכים השונים.
- ◀ במסגרת הגמישות (חדר המורים אינו חייב ללמוד בכל השעות יחד) ניתן ללמוד בקבוצות קטנות, כאשר לעובד ההוראה נבנית תכנית מותאמת אישית.
- ◀ לצורך טיוב הלמידה יש למסד שגרות ומנגנונים במרחב הבית ספרי המעודדים למידת עמיתים ומקדמים תרבות של דיאלוג ושיתוף בין חברי הצוות.
- ◀ רצוי להתבסס ולשלב, כמובילי הלמידה, כוחות פנים בית ספריים כדוגמת רכז ההשתלבות, היועץ הפסיכולוג, מורה שילוב, מורים מובילים וכדומה, או לחילופין על ידי מבצעים פדגוגיים ייעודיים שהמנהל יבחר.
- ◀ מומלץ לכלול בתוכנית מדדי תוצאה וצומתי הערכה למדידת האפקטיביות של תהליכי הפיתוח המקצועי.

נושאים לפיתוח מקצועי בית ספרי

1. ביסוס גישה מכילה בית ספרית
2. קשר מורה תלמיד

3. הוראה בכיתה הטרוגנית כולל למידה מרחוק

4. תלמידים מאתגרים ואוכלוסיות ייחודיות

5. שותפות הורים, קהילה וצוות חינוכי

5.2 | תכניות ייעודיות מקדמות הכלה

תכנית אל"ה (אתור, אבחון, למידה והערכה)

מערך אל"ה, אשר התפתח בשנים האחרונות מתכנית הממוקדת בקידום תלמידים עם קשיים ועם לקויות למידה לתפיסה ארגונית בית ספרית, מהווה תשתית לקידום הכלה פדגוגית ברמה מערכתית ומכוון לקידום תהליכי למידה - הוראה מותאמים למגוון הצרכים הקיימים בכיתה הטרוגנית, המאפשרים מתן מענה דיפרנציאלי במסגרת הכיתה ובמסגרת פרטנית.

הציר המרכזי המוביל את תהליך העבודה בבתי הספר כולל הבניית תהליכי מיפוי, התערבות ומעקב והערכה מבוססי נתונים.

המת"ל (מעריך ומקדם תפקודי למידה) בעל הכשרה מקצועית בתחום לקויות הלמידה, הוא אחד מבעלי התפקידים המובילים המעוגנים בהסכם שכר בחטיבת הביניים. במסגרת תפקידו הוא מוביל ומרכז את תפיסת אל"ה בבית הספר, הוא חבר בצוות הבין מקצועי הבית ספרי והוא אמון על הנחיית צוות בית הספר בהתאמת הפדגוגיה לצרכי הלומדים, תוך יצירת שיתופי פעולה במטרה לחתור לראייה אקולוגית מערכתית.

קידום הישגי לומדים באמצעות ביסוס תפקודי למידה, תוך מתן מענה דיפרנציאלי לכלל הלומדים בחינוך העל יסודי, מחייבים פיתוח תפיסה מקיפה וכוללנית, תוך התייחסות למכלול היבטים. המת"ל יחד עם בעלי התפקידים בחטיבות הביניים אמונים על פיתוח תפיסה ארגונית המאפשרת הכלה של תלמידים שונים בעלי מגוון צרכים תוך התייחסות להיבטים לימודיים, רגשיים, חברתיים והתנהגותיים.

מטרות התכנית

- < קידום הישגי לומדים בדגש על התחום האורייני באמצעות ביסוס תפקודי למידה.
- < קידום תהליכי למידה - הוראה מותאמים לכלל הלומדים בכיתה הטרוגנית.
- < צמצום פערים.
- < פיתוח לומד עצמאי.

ייעדי התכנית

- עלייה בהישגי לומדים במקצועות רבי מלל במבחני המיצ"ב ובמבחנים פנימיים בחט"ב.
- עלייה בנתונים המצביעים על שיפור בתפקודי למידה ובמיומנויות אורייניות.
- עליה בתחושת המסוגלות של התלמידים והמורים להתמודדות עם הוראה ולמידה בכיתה הטרוגנית.

דרכי פעולה מרכזיות

- מיפוי של כלל תלמידי חט"ב, בשכבת ד' באמצעות מבדק עמי"ת.
- התערבות - בניית תכניות התערבות חינוכיות ברמה: פרטנית, כיתתית ושכבתית.
- הנחייה וליזוי הצוות החינוכי על ידי מת"ל ביה"ס.
- מעקב ובקרה שיטתיים אחר יעילות ההתערבות ברמות השונות.
- בניית תפיסה מערכתית והבניית תהליכי הוראה-למידה מותאמים.
- הערכות ארגונית של ביה"ס לתכנית.
- פיתוח מקצועי של מורים ומת"לים.

אוכלוסיית היעד

- אוכלוסיית היעד כוללת את כלל התלמידים בחט"ב ובתוכם תלמידים עם צרכים מגוונים.
- קישור לתכנית אל"ה (איתור למידה הערכה)

התכנית "מלקויות למידה"

"מלקויות למידה" - תכנית מערכתית לטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב. התכנית מתבססת על הפלטפורמה של תכנית אל"ה וכוללת משאבים אשר יביאו לשינוי והתמקצעות בתפקידו של המורה, בהתייחסות מערכת החינוך, התלמידים וההורים לנושא הטיפול בתלמידים עם לקויות למידה.

מטרות התכנית

- טיפול מערכתי כוללני וטיפול פרטני בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב.
- העברת הדגש מהתאמות בדרכי הבחנות להתאמות בדרכי הוראה ולמידה.

- ג. הכשרת המורים כמומחים - בעלי ידע וכלים לפדגוגיה מותאמת לשונות לומדים.
- ד. הכשרת צוותי הוראה לאיתור ובניית תכניות התערבויות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב.
- ה. שילוב של תכניות התערבות מתאימות לצורכי התלמידים ומעורבות פעילה של המורים בתהליך.
- ו. תיעוד תהליכים של הערכה ובקרה בנושא הטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב בשגרת העשייה החינוכית ויצירת "תיק תלמיד" שילווה אותו מרגע איתורו כמתקשה.
- ז. פיתוח לומד עצמאי והפחתת התלות בהתאמות בדרכי היבחנות.
- ח. פיקוח ובקרה על תהליכי האבחון ופיתוח סטנדרט מקצועי ואחיד בנושא אבחונים.

תפקיד המת"ל בתכנית המערכתית "מלקויות ללימוד"

המת"ל במסגרת מערך אל"ה מבקש לתת מענה לכלל התלמידים בחינוך הרגיל תוך מתן דגש לתלמידים עם קשיים בלמידה או עם לקות למידה. במסגרת התכנית יורחב תפקידו והוא יהיה אחראי להעמקת תהליכי איתור והתערבות עם תלמידים שאותרו עם חשד ללקויות למידה והפרעות קשב - באמצעות מיפוי מבדק עמי"ת, כלי איתור פרטניים, מבדק מעקב, שאלוני דיווח לתלמיד, ניתוח איכותני של תוצרי כתיבה, ועוד.

כמו כן המת"ל ינחה וינחה מורים בעבודתם עם התלמידים שאותרו עם קושי ויערוך תיעוד ומעקב אחר ההתקדמות של התלמידים המאותרים - תהליך זה יסייע לצוותי החינוך לתת מענה ראוי לתלמיד בהתאם לפרופיל שיסתמן. בסיום לימודיו בחטיבת הביניים כל החומר המתועד יועבר לבי"ס תיכון להמשך ליווי והתערבות, בכפוף לאישור הורים.

בנוסף - בתי הספר יעברו פיתוח מקצועי של צוותי החינוך והצוותים הבין-מקצועיים מדי שנה, במטרה להטמיע את העקרונות של הוראה מותאמת המבוססת על תהליכי INTERVENTION TO RESPONSE - RTI מודל תגובה להתערבות.

← [קישור לתכנית מלקויות ללימוד](#) - התכנית המערכתית לטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב.

תכנית חאלו"ם - חינוך אישי לצמיחה ומנהיגות

גישה חינוכית המיושמת בחינוך העל יסודי והמבוססת על תפיסת עולם הומניסטית, המדגישה את העמקת השיח המשמעותי בין מורה לתלמיד (מחנך ומורה מקצועי) ובין כל באי בית הספר.

מטרת חאלו"ם לפתח אחריות כוללת לכל תלמיד ושל כל תלמיד, לצמיחה בתחום הלימודי, החברתי והאישי ולטפח יכולת מנהיגות לקידום יעדים אישיים וחברתיים.

מסגרות המפתח של הגישה מבוססות על יצירת מעגלי שיח רגשי-חברתי-ערכי ומעגלי למידה השלובים זה בזה,

בהם נוצרים יחסי קרבה ואמון בין השותפים (מורים, תלמידים, הורים וגורמי הנהלה) ומתחזקת תחושת השייכות לכיתה ולביה"ס.

תהליך זה נתמך באמצעות פיצולי כיתות ועבודה בקבוצות קטנות בהובלת מחנכים ומורים מקצועיים, הבונים בשיתוף עם התלמידים תכניות למידה ופעולה/ חוזי למידה ומצוינות אישית שבהם מוגדרים יעדים ונבחנים התהליכים והתוצאות להשגתם. במסגרת התכנית מתקיים תהליך מחודש של התבוננות בתפקיד המחנך כמאמן המלווה את תלמידיו בתהליכים לחיזוק המכוונות העצמית ללמידה ולמימוש עצמי.

← קישור לתכנית חאל"ום

תכנית מרח"ב

תכנית מרח"ב מסייעת לחטיבות הביניים בחינוך הרשמי במתן מענה לתלמידים/ות בעלי קושי רגשי-חברתי, המתבטא גם בתחום התלמידאות.

מענה רגשי מתאים לתלמידים אלו, מעניק להם כלים להתמודדות עם הקושי, עוזר במימוש כוחותיהם בלמידה מקרוב ומרחוק, ומסייע לביה"ס להתמודד עם תופעת הנשירה הגלויה והסמויה הקיימת בקרב התלמידים שאינם מצליחים להשתלב בלמידה במיוחד בתקופה זו.

כיום, נדרשים התלמידים יותר מהרגיל לכוחות נפשיים ומשמעת עצמית בכדי ללמוד ולהתקדם. תכנית מרח"ב, מאפשרת להם מפגש רגשי משמעותי עם קבוצת השווים, דבר המפצה במידת מה על החוסר החברתי-רגשי שנוצר מתוך הריחוק החברתי, וכך מתפנים משאבים ללמידה משמעותית גם מרחוק.

בימים כתיקונם, העבודה נעשית במרכז מרח"ב שמוקם בבית הספר, בחדר מיוחד, מאובזר ומרוהט באופן שמסייע בהובלת התהליכים הרגשיים, כיום המפגש המקוון מחליף מיקום משמעותי זה. התלמידים מטופלים על ידי תרפיסטים מוסמכות באמנויות (תנועה, דרמה, מוסיקה, ביבליותרפיה, אמנות), המקבלות פיתוח מקצועי רלוונטי לטיפול מרחוק, ומשולבות כחלק מהצוות המקצועי של ביה"ס ונמצאות בקשר רציף עם צוותי הנהלה, הייעוץ והחינוך.

תכנית מרח"ב חותרת לחיזוק הכוחות הנפשיים והחוסן הנפשי של התלמידים שאותרו, באמצעות מפגשי טיפול קבוצתי סדירים לאורך השנה. כמו כן, ליצירת שינוי באקלים הבית ספרי, גם כאשר אקלים זה מתרחש במרחב המקוון, להטמעת שיח מאפשר ומכיל בקרב הצוות והתלמידים.

← קישור לתכנית מרח"ב

מנהל פיר,

אנו מקווים כי מסמך זה, על קישוריו השונים, יהווה כלי עבודה בידך, אנו נמצאים כאן כדי לעזור במידת הצורך.

עריכה

אגף חינוך על יסודי
אגף בכיר הכלה והשתלבות

עיצוב גרפי

נעה כהן-שלמון

תודות לשותפות לתהליך הכתיבה

(על פי סדר א-ב)

גב' אורנה קירשטיין | ממונה שילוב והכלה, אגף שפ"י

גב' אלה אלגריסי | לשעבר מנהלת אגף יעוץ, שפ"י

גב' אפרת תנעמי | מדריכה ארצית, המנהל הפדגוגי-אגף א' (חינוך על יסודי)

גב' דסי בארי | מנהלת אגף א' (חינוך על יסודי)

ד"ר חוה פרידמן | מנהלת אגף פסיכולוגיה, שפ"י

גב' הדר גפני | ממונה תכנים ותוכניות בפיתוח מקצועי, אגף התפתחות מקצועית לעובדי הוראה

גב' ורד טבול | מדריכה ארצית אגף בכיר הכלה והשתלבות

גב' יעל בכר | ממונה שילוב והכלה, אגף חינוך מיוחד

גב' מירי נבון | מנהלת אגף בכיר יישום חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות

גב' רות גולדנר-להב | ממונה שילוב והכלה, אגף בכיר יישום חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות

גב' רונית גרייבר | מדריכה ארצית, אגף בכיר יישום חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות

גב' רונית דניאל | מדריכה ארצית, מינהל חברה ונוער

גב' שרית פוסרינו | מדריכה ארצית, המינהל הפדגוגי – אגף א' (חינוך על יסודי)

